

Research Paper

Strategies to Fulfill the Mission of Education in an Entrepreneurial University in Iran Using the Framework Synthesis and Focus Group Methods

*Mojgan Samandar Ali Eshtehardi¹ , Mehdi Goodarzi² , Mohammad Hosien Ghorbani³

1. Department of Policy Evaluation and STI Monitoring, National Research Institute for Science Policy (NRISP), Tehran, Iran.
2. Department of Technology Management and Entrepreneurship, Faculty of Management and Accounting, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.
3. PhD Student Sports Management, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Use your device to scan
and read the article online

Citation Samandar Ali Eshtehardi M, Goodarzi M, Ghorbani MH. (2022). [Strategies for Fulfilling the Mission of Education in the Entrepreneurial University: A Mixed Approach to Framework Synthesis and the Focus Group (Persian)]. *Journal Strategic Studies of Public Policy*, 12(44), 108-163. <https://doi.org/10.22034/sspp.2022.556123.3233>

<https://doi.org/10.22034/sspp.2022.556123.3233>

Received: 19 Jun 2022
Accepted: 14 Nov 2022
Available Online: 22 Nov 2022

Keywords:

Entrepreneurial University, Education, Framework Synthesis, Focus Group.

ABSTRACT

Education has long been the mission of universities. Considering the change in the role of universities in entrepreneurship and movement towards being community-oriented, the mission of education in them has also changed. This study aims to propose effective strategies for realizing the mission of education in an entrepreneurial university in Iran. By systematic review of national studies and using the framework synthesis approach, a conceptual model composed of three dimensions (teacher, student, and institution), 9 main categories, and 18 sub-categories was presented. Using the focus group method, 23 strategies were identified. For example, the strategy of changing the admission system and rearranging the evaluation criteria of students for increasing their tendency towards innovative and entrepreneurial activities and meeting the needs of the society were recommended to be implemented by the National Organization for Educational Testing and the Ministry of Science, Research and Technology of Iran, especially for undergraduate and graduate students. The results of this study can be used by other organizations and policy makers in higher education.

* Corresponding Author:

Mojgan Samandar Ali Eshtehardi, PhD.

Address: Department of Policy Evaluation and STI Monitoring, National Research Institute for Science Policy (NRISP), Tehran, Iran.

E-mail: samandar@nrisp.ac.ir

مقاله پژوهشی

راهبردهای تحقق مأموریت آموزشی در دانشگاه کارآفرین: رویکرد ترکیبی سنتز چارچوب و گروه قانونی

*مژگان سمندر علی اشتهاردی^۱، مهدی گودرزی^۲، محمدحسین قربانی^۳

۱. گروه ارزیابی سیاست و پایش علم، فناوری و نوآوری، مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور، تهران، ایران.
۲. گروه مدیریت فناوری و کارآفرینی، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.
۳. دانشجوی دکترای مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

چکیده

آموزش از دیرباز مأموریت اصلی دانشگاه بوده است. امروزه، با توجه به اهمیت نقش آفرینی هرچه بیشتر دانشگاه‌ها و تحول آن‌ها به سمت کارآفرینی و جامعه‌محوری، مأموریت آموزش نیز در آن‌ها دچار تحول شده است. این پژوهش با هدف ارائه راهبردهای مؤثر در تحقق مأموریت آموزش در دانشگاه کارآفرین، به مرور نظام‌مند پژوهش‌های پیشین داخلی می‌پردازد و به این پرسش پاسخ می‌دهد که چه راهبردهایی می‌توانند در تحقق مأموریت آموزش در دانشگاه کارآفرین در کشور مطرح باشند. علت تمرکز بر پژوهش‌های داخلی مدنظر قرار دادن ابعاد مطرح جهانی در کنار ابعاد بومی ارائه‌شده در پژوهش‌های داخلی است. جست‌وجو در سال ۱۳۹۸ انجام شد و هیچ محدودیت زمانی برای انتخاب مقالات در نظر گرفته نشد. با استفاده از رویکرد سنتز چارچوب، چارچوب مفهومی تحقق مأموریت آموزش دانشگاه کارآفرین بازطراحی شد. این چارچوب مفهومی از ۳ محور (استاد، دانشجو و نهاد سازمانی)، ۹ مقوله اصلی و ۱۸ مقوله فرعی تشکیل شده است. همچنین با استفاده از گروه قانونی، ۲۳ راهبرد متناظر با مقوله‌های فرعی شناسایی شدند. مضامین مطرح‌شده در پژوهش‌های داخلی تحت عنوان اقدامات ذیل راهبردها ارائه شدند. شناسایی روند صعودی توجه پژوهشگران به موضوع دانشگاه کارآفرین در کشور از دیگر یافته‌های این پژوهش است. نتایج این پژوهش، به‌عنوان مرحله ابتدایی شناسایی راهبردها و نمونه اقدامات در تحقق مأموریت آموزش دانشگاه کارآفرین می‌تواند مورد استفاده سایر پژوهشگران و سیاست‌گذاران حوزه آموزش عالی قرار گیرد.

تاریخ دریافت: ۲۹ خرداد ۱۴۰۱

تاریخ پذیرش: ۲۳ آبان ۱۴۰۱

تاریخ انتشار: ۰۱ آذر ۱۴۰۱

کلیدواژه‌ها:

دانشگاه کارآفرین،
دانشگاه نوآور، راهبرد
آموزشی، مأموریت
آموزش

* نویسنده مسئول:

دکتر مژگان سمندر علی اشتهاردی

نشانی: تهران، مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور، گروه ارزیابی سیاست و پایش علم، فناوری و نوآوری.

رایانه: samandar@nrsp.ac.ir

مقدمه

البته باید در نظر داشت که آموزش از دیرباز اصلی‌ترین مأموریت هر دانشگاهی بوده و امروزه نیز مورد تأکید تمام دانشگاه‌های سراسر جهان است، اما گذار دانشگاه به نسل‌های بعدی و اضافه شدن مأموریت‌های جدید شامل پژوهش (در دانشگاه نسل دوم) و پس از آن جامعه‌محوری و کارآفرینی (در دانشگاه نسل سوم و چهارم تحت عنوان دانشگاه کارآفرین و جامعه‌محور) بر این مأموریت پیشین نیز تأثیر گذاشته است (لاکوویکس و زاتی، ۲۰۱۷).

ساختار آموزشی دانشگاه کارآفرین یکی از ابعاد مهم توسعه ذهنیت و فرهنگ کارآفرینی است. این امر شامل زمینه‌های مختلفی در حوزه ساختار آموزشی است که می‌تواند کارآفرینی دانشگاهی را توسعه داده و منعکس‌کننده نیاز ساختار سازمانی برای پشتیبانی از توسعه کارآفرینی و نیز ابزارهای مناسب برای ارائه آموزش و فرصت‌های آموزشی هم درون دانشگاه و هم از طریق محیط بیرونی دانشگاه است (سازمان همکاری‌های بین‌الملل، ۲۰۱۲). به عبارت دیگر، ضرورت پرداختن به آموزش کارآفرینانه و شکل‌دهی به ساختار مناسب در راهبردهای کلان دانشگاه، مقوله‌ای است در که پیاده‌سازی و نظارت بر تحقق این راهبرد در دانشگاه‌ها، نقش کلیدی ایفا می‌کند.

با توجه به آنچه که بدان اشاره شد، مقاله حاضر در تلاش است تا به این سؤال کلیدی پاسخ دهد که چه راهبردهایی می‌توانند توسط نظام آموزش عالی در جهت تحقق مأموریت آموزش متناسب با اهداف دانشگاه کارآفرین اتخاذ شوند؟ البته ذکر این نکته در مقدمه این مقاله لازم است که بررسی اینکه کدامیک از این راهبردها تأثیر بیشتری بر هدف تحقق مأموریت آموزش دانشگاه کارآفرین داشته و چه رابطه‌ای بین آن‌ها برای تحقق این هدف برقرار است، در دایره این پژوهش قرار نگرفته و موضوع

توجه به مفهوم دانشگاه کارآفرین و بهره‌برداری از آن در ۲ دهه اخیر مورد توجه بسیاری از محافل دانشگاهی و سیاست‌گذاران حوزه آموزش عالی ایران بوده، به‌گونه‌ای که در این حوزه، مقاله‌ها و پایان‌نامه‌های متعددی به رشته تحریر درآمده است که هر یک از این اسناد از زاویه متفاوتی به این موضوع پرداخته‌اند. از سوی دیگر، با نگاهی به راهبردهای تهیه و منتشرشده توسط ۱۳ دانشگاه برتر و سطح یک ایران، یعنی دانشگاه‌های اصفهان، صنعتی اصفهان، تهران، شهید بهشتی، صنعتی امیرکبیر، تبریز، علم و صنعت ایران، تربیت مدرس، فردوسی مشهد، خواجه نصیرالدین طوسی، صنعتی شریف، شیراز و علامه طباطبائی مشخص می‌شود که در تمام اسناد راهبردی این دانشگاه‌ها موضوع کارآفرینی به‌عنوان یک سرفصل ویژه مدنظر مسئولان این دانشگاه‌ها قرار گرفته است.

همچنین در بیانیه «آینده دانشگاه‌ها در ایران؛ جامعه‌محور و کارآفرین» که توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در سال ۱۳۹۹ منتشر شد، تلاش شده تا با بررسی روندهای کلان مؤثر در سطح ملی و بین‌المللی اهمیت این تحول را به جامعه دانشگاهی ایران گوشزد کند. در همین راستا، در پایان این بیانیه، به اهمیت شناسایی راهبردها^۱ و اقدامات پاسخگو برای تحقق بیانیه تأکید می‌شود (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۳۹۹)، اما در این میان، یکی از ابعاد مهم در دانشگاه کارآفرین، طراحی فرایندهای آموزشی است که تحقق دانشگاه کارآفرین را در عمل میسر می‌کند که به‌نظر می‌رسد این موضوع تاحدی در اسناد بالادستی تهیه‌شده در دانشگاه‌های برتر به‌رغم وجود راهبردی برای کارآفرینی به‌طور عام مغفول مانده است.

1. Strategy

تحول به سمت جامعه‌محوری و کارآفرینی در برخی از دانشگاه‌ها به صورت ارگانیک شکل گرفته است. نمونه بارز این دسته از دانشگاه‌ها، دانشگاه استنفورد، ام‌آی‌تی و کمبریج است که در آن‌ها فعالیت‌های حمایتی براساس ابتکارات اعضای درون دانشگاهی (استادان، مدرسين و مراکز انتقال فناوری) براساس علائق و شایستگی‌های خودشان انجام شده است. این دسته از دانشگاه‌ها فرهنگ کارآفرینی قوی‌ای داشته و سنت‌های عمیق توسعه و مشارکت صنعتی دارند که فرهنگ کارآفرینی‌شان را بیشتر تقویت می‌کند. هرچند این رویکرد در همه دانشگاه‌ها اتخاذ نشده است.

برای مثال، دانشگاه‌هایی مانند دانشگاه هاروارد و برکلی و بسیاری از دانشگاه‌های اروپا با رویکردی متفاوت و به اصطلاح بالا به پایین^۲ در جهت کارآفرینی و جامعه‌محوری گام برداشته‌اند. در این دانشگاه‌ها که از زیست‌بوم کارآفرینی منطقه‌ای برخوردار هستند، مدیریت دانشگاه یک راهبرد دانشگاهی مرتبط با کارآفرینی، ساختار پایدار و توسعه و فرهنگ حمایتی متناسب با آن را تعیین می‌کند. در چنین رویکردی تعهد جدی رهبری و حاکمیت خوب برای ایجاد یک سیستم پشتیبانی جامع برای کارآفرینی پایدار بسیار مهم است (فضلی‌فرد و همکاران، ۲۰۱۸).

در رویکرد دوم، شناسایی راهبردهایی که دانشگاه‌ها را در جهت هرچه بیشتر جامعه‌محور و کارآفرین شدن سوق دهد، اهمیت پیدا می‌کند. یکی از تلاش‌های ارزشمندی که در این زمینه در سطح بین‌الملل انجام شد، چارچوب راهنمای دانشگاه کارآفرین معرفی شده توسط سازمان همکاری‌های بین‌الملل ۲۰۱۲ است.

پژوهش دیگری است. از این‌رو، در این مقاله ابتدا مدل مفهوم ساختار آموزشی دانشگاه کارآفرین با استفاده از مرور نظام‌مند پژوهش‌های داخلی و روش سنتز چارچوب طراحی و سپس متناظر با این مدل مفهومی، راهبردهای تحقق مأموریت آموزش، توسط گروه کانونی شناسایی می‌شوند.

در ادامه، ابتدا مبانی نظری و پس از آن روش تحقیق و مراحل انجام کار شرح داده می‌شود. سپس، به مرور موضوعی پژوهش‌های داخلی در این زمینه پرداخته می‌شود. بعد از آن، ابعاد و ویژگی‌های ساختار آموزش عالی در دانشگاه کارآفرین که در اسناد علمی داخلی بررسی شده‌اند، بیان می‌شود. در پایان، چارچوب مفهومی نهایی تحقق مأموریت آموزش در دانشگاه کارآفرین ارائه می‌شود.

۱. پیشینه پژوهش

طی ۳ دهه گذشته دانشگاه کارآفرین به شکل‌های مختلفی تعریف شده است. در باریک‌بینانه‌ترین دیدگاه بر روش‌های مختلفی تمرکز می‌کند که از طریق آن دانشگاه به تجاری‌سازی دانشی که تولید کرده است، می‌پردازد. هرچند امروزه دیدگاه وسیع‌تری از مفهوم دانشگاه کارآفرین به صورت فزاینده مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است (واککی و همکاران، ۲۰۱۶).

در این تعریف وسیع از دانشگاه کارآفرین، این دانشگاه به‌عنوان دانشگاهی شناخته می‌شود که «سبک مدیریت کارآفرینانه را اتخاذ می‌کند، درحالی‌که اعضایش (استادان، دانشجویان و کارکنان) کارآفرینانه عمل می‌کنند و با محیط خارج (جامعه/ منطقه) در یک روش کارآفرینانه تعامل می‌کنند و این در تلاش برای پاسخ دادن به نیازهای اقتصادی و اجتماعی در یک روش پایدار بر محیط نهادی که در آن جای گرفته است، هم تأثیر گذاشته و هم از آن تأثیر می‌گیرد» (واککی، ۲۰۱۹).

2. Top-Down

دانشگاه‌های کارآفرین با متحول ساختن ساختار آموزشی سنتی، آموزش کارآفرینانه را برای نهاد دانشگاه به مثابه یک کل، شامل همه گروه‌های درون دانشگاهی (دانشجویان، پژوهشگران، استادان، و کارکنان) ارائه می‌دهند (سازمان همکاری‌های بین‌المللی، ۲۰۱۲). در اینجا این سؤال موضوعیت می‌یابد که چه راهبردهایی به‌منظور تحقق مأموریت آموزش در دانشگاه کارآفرین متناسب با زیست‌بوم کشور می‌توانند در تحول ساختار آموزشی کشور مطرح باشند.

البته ذکر این نکته الزامی است که نقش کارآفرینانه دانشگاه‌ها در مناطق مختلف کشورها با درجه متفاوت توسعه‌یافتگی گاهی متفاوت بوده و باید به نحوه سیاست‌گذاری و اتخاذ راهبرد مناسب در حوزه آموزش کارآفرینی در این زمینه توجه جدی کرد. در این رابطه می‌توان به پژوهش (نقی‌زاده و همکاران، ۲۰۲۰) اشاره کرد که در آن دانشگاه، به‌عنوان هسته اصلی شکل‌دهنده به شرکت‌های مبتنی بر فناوری‌های جدید در مناطق کمتر توسعه‌یافته ایران کارکردهای مختلفی، از جمله توانمندسازی در سطوح مختلف، تبدیل دانشجویان تحصیلات تکمیلی به پژوهشگران تمام‌وقت، شبکه‌سازی بین دانشگاه، سیاست‌گذاران و صنایع مرتبط در منطقه، حمایت از شکل‌گیری همکاری بین شرکت‌های کوچک و بزرگ در منطقه و ارزیابی مستمر سیاست‌ها دارند که بدین ترتیب نقش کارآفرینانه خود را ایفا می‌کنند.

۲. روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از دسته پژوهش‌های کیفی ترکیبی است که با استفاده از روش سنتز چارچوب^۴ و مرور نظام‌مند پژوهش‌های پیشین داخلی به شناسایی

هرچند که این چارچوب در قالب خودارزیابی دانشگاه‌ها ارائه شده است، در ۷ حوزه متفاوت (۱. حکمرانی و رهبری، ۲. منابع سازمانی، افراد و مشوق‌ها، ۳. توسعه کارآفرینی در آموزش و یادگیری، ۴. راه‌های ورود برای کارآفرینان، ۵. دانشگاه، کسب‌وکار یا روابط خارجی برای تبادل دانش، ۶. دانشگاه کارآفرین به‌عنوان یک نهاد بین‌المللی و ۷. اندازه‌گیری اثر دانشگاه کارآفرین) به ارائه بیانیه‌ها^۵ و نمونه اقدامات ذیل آن‌ها می‌پردازد.

هدف از این بیانیه‌ها این است که راهگشای دانشگاه‌ها در شناسایی راهبردها و همچنین شناسایی اقدامات تحقق راهبردها باشند. در کشور ما نیز بیانیه «آینده دانشگاه‌ها در ایران؛ جامعه‌محور و کارآفرین» که توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (عتف) در سال ۱۳۹۹ منتشر شد، بعد از مرور روندهای کلان مؤثر در سطح ملی و بین‌المللی، تغییرات محوری و ارزش‌های حاکم بر دانشگاه کارآفرین و جامعه‌محور، سیاست‌های کلان در آینده دانشگاه‌ها را مورد بحث قرار می‌دهد (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۳۹۹).

یکی از ابعاد مهم در این تحول، ساختار آموزشی است. هرچند که برخی معتقد هستند که کارآفرینی ذاتی است و نمی‌توان آن را آموزش داد و لازم است به‌طور تجربی یاد گرفته شود، مطالعات متعددی حاکی از تأثیر مثبت آموزش درست در ایجاد انگیزه و بینش کارآفرینانه دانشجویان، صرف‌نظر از خصوصیات و ویژگی‌های فردی است تا بتوانند قدرت خلاقانه و توانایی‌های منحصر به فرد خود را کشف کرده و این قدرت و توانایی را از حالت بالقوه به بالفعل درآوردند (رابیور، ۱۹۹۰).

4. Framework Synthesis

3. Statements

دقیق و سیستماتیک بوده و تحلیل و سنتز کیفی مناسبی ارائه می‌دهد (وارد و همکاران، ۲۰۱۳). یافته‌های حاصل از این رویکرد به ارائه نتایج و توصیه‌های سیاستی با روش ساده برای اطلاع‌رسانی به عموم منجر می‌شود (جانستون و همکاران، ۲۰۱۱).

این روش شامل شناسایی مقدماتی مضامین از پیش انتخاب‌شده‌ای است که براساس آن مضامین داده‌های استخراج‌شده از مطالعات پیشین دسته‌بندی می‌شوند. به عبارتی، در این روش یک مدل مفهومی موجود به‌عنوان نقطه شروعی برای شناسایی مضامین پیشینی در نظر گرفته می‌شود و سپس، به‌تدریج متناسب با مفاهیم استخراج‌شده از مدل‌های پیشین تعدیل و بازبینی می‌شود؛ بنابراین یک چارچوب ممکن است صرفاً ابزاری برای تجزیه و تحلیل نباشد، بلکه می‌تواند داربستی باشد که اجزای مختلف موضوع را در کنار هم قرار داده و سازماندهی می‌کند (کاررول و همکاران ۲۰۱۱). مراحل سنتز چارچوب را می‌توان به شرح ذیل خلاصه کرد:

مرحله آشنایی و انتخاب چارچوب که در آن محقق با استفاده مکرر از منابع مختلف، با موضوعات و ایده‌های جاری درباره موضوع آشنا می‌شود. نتیجه این مرحله انتخاب یک چارچوب اولیه است که ممکن است یک چارچوب مفهومی یا خط‌مشی، مدل منطقی، زنجیره علی یا نظریه تثبیت‌شده باشد که می‌تواند موضوع را توضیح دهد.

مرحله نمایه‌سازی که در آن مطالعات جست‌وجو، غربالگری و استخراج داده‌ها با استفاده از چارچوب مفهومی اولیه انجام می‌شود. در اینجا، مطالعات برای تعیین ارتباط آن‌ها با سؤالات پژوهش و به‌منظور شناسایی ویژگی‌های اصلی آن‌ها مرتب می‌شوند.

ابعاد و ویژگی‌های ساختار آموزشی در دانشگاه کارآفرین پرداخته و با استفاده از گروه کانونی، راهبردهای مؤثر در تحقق مأموریت آموزش را شناسایی می‌کند.

سنتز چارچوب یکی از روش‌هایی است که طی ۲ دهه اخیر، به‌واسطه افزایش علاقه و تلاش در جهت توسعه روش‌های ترکیب مطالعات کیفی توسعه یافته است. این روش که در سال ۲۰۰۴ ایجاد شد، توسعه یافته روش تحلیل چارچوب^۵ (که در طول دهه ۱۹۸۰ توسط مرکز ملی پژوهش‌های اجتماعی مستقر در بریتانیا توسعه داده شد) است. سنتز چارچوب رویکردی بسیار ساختاریافته برای سازماندهی و تجزیه و تحلیل داده‌ها (برای مثال، نمایه‌سازی با استفاده از کدهای عددی، مرتب کردن مجدد داده‌ها در تصویرها و غیره) ارائه می‌دهد.

در سنتز چارچوب، از یک چارچوب مفهومی برای شناسایی مضامین قبلی استفاده می‌شود. این چارچوب اغلب از دانش موجود در زمینه موضوع ساخته می‌شود و برای هدایت و ترکیب ساختار جدید استفاده می‌شود. علاوه‌براین، اگر مفاهیم اضافی در طول فرایند سنتز ظاهر شوند که به مضامین موجود ترجمه نمی‌شوند، سنتز موضوعی نیز برای ایجاد چارچوب موجود انجام می‌شود. پس از تکمیل این فرایند، چارچوب جدیدی پدیدار می‌شود که از چارچوب مفهومی موجود توسعه یافته و مفاهیم و نظریه‌های جدید را در برمی‌گیرد (کاررول و همکاران، ۲۰۱۱).

علاوه‌براین، سنتز چارچوب رویکرد انعطاف‌پذیر داشته و می‌تواند با بسیاری از رویکردهای کیفی سازگار شود (گیل و همکاران، ۲۰۱۳). این رویکرد

5. Framework Analysis

شوند. موضوع دانشگاه کارآفرین و شناسایی ابعاد و ویژگی‌های آن از موضوعاتی است که توجه بسیاری از پژوهشگران را به خود جلب کرده است. از مهم‌ترین مدل‌های دانشگاه کارآفرین می‌توان به مواردی همچون (کلارک، ۱۹۹۸)، (اسپورن، ۱۹۹۹)، (روتزل و همکاران، ۲۰۱۷)، (کیربی و همکاران، ۲۰۱۱)، (گیب، ۲۰۱۲) و (سازمان همکاری‌های بین‌الملل، ۲۰۱۲) اشاره کرد.

در این مدل‌ها، مهم‌ترین ویژگی‌های دانشگاه کارآفرین در جهت تحقق مأموریت آموزش در کنار سایر مأموریت‌ها (پژوهش و کارآفرینی) ارائه شده‌اند. از سوی دیگر، پژوهش‌های متعددی بر بحث ساختار آموزشی تمرکز کرده‌اند. هرچند، بیشتر این پژوهش‌ها یا بر تأثیر آموزش کارآفرینانه بر مهارت‌های کارآفرینی تمرکز کرده‌اند (نگاه کنید به المهری و همکاران، ۲۰۱۸؛ پیتتاوی و همکاران، ۲۰۰۷ یا به ارائه مدل مفهومی درباره یک یا چند جزء از ساختار آموزشی دانشگاه کارآفرین پرداخته‌اند (سیرالختیم و گانگی، ۲۰۱۵؛ هاگ و گابریلسون، ۲۰۱۹). در این میان، یکی از پژوهش‌هایی که به صورت خاص به ارائه چارچوب مفهومی آموزش کارآفرینانه تمرکز کرده است، پژوهش غنا و همکاران در سال ۲۰۱۷ است.

در چارچوب مفهومی معرفی شده غنا و همکاران در سال ۲۰۱۷، تحت عنوان «چارچوب نظام‌مند آموزش کارآفرینانه در توسعه کارآفرینان موفق» ۳ محور کلیدی در مدیریت آموزش به منظور اطمینان از یادگیری مطرح می‌شوند که عبارت‌اند از: دانشجو، استاد و نهاد سازمانی. به منظور شناسایی مقوله‌های ذیل هریک از این ۳ محور به ترتیب، این سؤالات مطرح می‌شوند که چه چیزی یادگیری را کارآمد می‌سازد؟ چه چیزی تدریس را کارآمد می‌سازد؟

مرحله کدگذاری و دسته‌بندی که در آن ویژگی‌های اصلی هر مطالعه با گروه‌بندی آن‌ها به دسته‌ها و استخراج مضامین به طور مستقیم از آن داده‌ها تجزیه و تحلیل می‌شود.

مرحله نقشه‌برداری و تفسیر که مضامین مشتق شده با توجه به سؤال‌های اصلی پژوهش در نظر گرفته می‌شوند. یافته‌های حاصل از بررسی در قالب‌های مختلف (مانند تصویرهای جنگلی، جداول یا روایت‌ها) برای سهولت تفسیر خواننده ارائه می‌شوند (برانتون و همکاران، ۲۰۲۰؛ کاررول و همکاران، ۲۰۱۳؛ دیکسون وودز، ۲۰۱۱؛ کاررول و همکاران، ۲۰۱۱).

بدین ترتیب، روش سنتز چارچوب، به جای پایه یا استقرایی بودن، یک رویکرد تقویتی^۶ و قیاسی (براساس مدل یا چارچوب موجود) است. از آنجا که موضوع ارائه چارچوب مفهومی دانشگاه کارآفرین از موضوعاتی است که توجه پژوهشگران بسیاری را به خود جلب کرده است و برخی مدل‌های مفهومی در این زمینه موجود است، این روش تحقیق که به ترکیب و سنتز چارچوب‌های از قبل موجود می‌پردازد با هدف اصلی پژوهش کاملاً هم‌راستا است و از این رو، به عنوان روش تحقیق در این پژوهش استفاده شد. در ادامه اقدامات انجام شده در این پژوهش ذیل هریک از مراحل فوق و نیز مرحله شناسایی راهبردها به ترتیب شرح داده می‌شود.

۲-۱. آشناسازی و انتخاب چارچوب مفهومی اولیه

هدف در اینجا انتخاب چارچوب مفهومی است که متناظر با آن مفاهیم شناسایی شده در پژوهش‌های داخلی در جهت شناسایی راهبردهای تحقق مأموریت آموزش در دانشگاه کارآفرین دسته‌بندی

6. Augmentative

مرحله دوم (کاوش)، با دسترسی به پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی، از جمله وبسایت ایرانداک برای دسترسی به پایان‌نامه‌ها، پایگاه‌های مگیران، مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی، مجلات تخصصی نور و پایگاه استنادی علوم جهان اسلام به‌منظور دستیابی به مقالات علمی انجام شد. در این مرحله، همه اسناد علمی داخلی که در عنوان، کلیدواژه، یا چکیده آن‌ها یکی از عناوین کلیدی مدنظر بود، شناسایی شدند. جست‌وجوی الکترونیکی پایگاه‌های اطلاعاتی مختلف داخلی از شهریور سال ۱۳۹۸ تا بهمن سال ۱۳۹۸ انجام شد. هیچ محدودیت زمانی برای جست‌وجو در نظر گرفته نشد.

در جست‌وجوی مقالات، تنها مقالات منتشرشده در مجلاتی که در فهرست مجلات معتبر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری قرار دارند، مدنظر قرار گرفتند. با استفاده از نرم‌افزار اکسل، اسناد تکراری شناسایی و حذف شدند. این مرحله موجب یافتن ۸۸ پایان‌نامه و ۱۷۱ مقاله علمی در حوزه دانشگاه کارآفرین شد. یافته‌های این مرحله در بخش ۴ به‌منظور بررسی تحلیل برون داده‌ها استفاده می‌شوند.

به‌منظور شناسایی مقالاتی که از پایان‌نامه‌ها استخراج شده، تشابه عنوان مقاله و پایان‌نامه و یکسان بودن نام دانشجو و استادان در پایان‌نامه با نام نویسندگان مقاله و نیز درج استخراج از پایان‌نامه در مقالات بررسی شد. در بررسی روند به‌منظور جلوگیری از دوبره‌شماری، در صورتی که مقاله از پایان‌نامه استخراج شده باشد، تنها به‌عنوان پایان‌نامه شماره شد.

مرحله سوم، شامل اعمال ۳ غربال بود. غربال اول، براساس مطالعه چکیده و ارزشیابی ارتباط سند علمی با موضوع ساختار آموزش در دانشگاه کارآفرین بود. براین اساس، ۷۸ پایان‌نامه و ۹۳ مقاله

و چه چیزی سازمان آموزشی را کارآمد می‌سازد؟ به‌دلیل نزدیکی این چارچوب مفهومی با هدف پژوهش، به‌عنوان چارچوب مفهومی اولیه در نظر گرفته شد.

۲-۲. نمایه‌سازی: مرور نظام‌مند پژوهش‌های داخلی

از آنجا که هدف اصلی این پژوهش شناسایی راهبردهای تحقق مأموریت آموزش دانشگاه کارآفرین در ایران است، در این پژوهش، نه‌تنها ابعاد بین‌الملل مطرح هستند، بلکه شناسایی ابعاد بومی‌سازی شده برای کشور بسیار حائز اهمیت است. با توجه به اینکه مقالات و پایان‌نامه‌های تدوین‌شده در مجلات و دانشگاه‌های کشور همگی ریشه در مدل‌های مطرح در سطح بین‌الملل دارند که یا این مدل‌ها را در ساختار اولیه خود استفاده کرده یا آن را برای کشور بومی‌سازی کرده‌اند، این پژوهش به‌منظور در نظر گرفتن ابعاد بومی داخلی در کنار ابعاد بین‌الملل، صرفاً بر مرور پژوهش‌های داخلی تمرکز کرده است.

فرایند شناسایی پژوهش‌های داخلی در این پژوهش به ۳ مرحله تقسیم می‌شود: برنامه‌ریزی، کاوش و پالایش. مرحله برنامه‌ریزی متناسب با موضوع طرح، یعنی مأموریت آموزش در دانشگاه کارآفرین انجام شد. در این مرحله، هدف تعیین کلمات کلیدی و انتخاب بانک اطلاعاتی برای انجام مرور نظام‌مند پژوهش‌های پیشین در کشور بود. کلمات کلیدی شامل «دانشگاه کارآفرین»، «نسل سوم دانشگاه»، «آموزش کارآفرینانه»، «دانشگاه جامعه‌محور»، «دانشگاه نوآور» و «دانشگاه ارزش‌آفرین» است.

پژوهش‌های پیشین داخلی نوآوری داشته‌اند.

۳-۲. مرحله کدگذاری، دسته‌بندی و مرحله نقشه‌برداری و تفسیر

با تمرکز بر ۳۷ پژوهش انتخاب‌شده، همه مقوله‌های بیان‌شده براساس چارچوب مفهومی اولیه انتخاب‌شده که مضامین از پیش موجود مرتبط را ارائه می‌داد، داده‌های مطالعات شناسایی‌شده نقشه‌برداری و کدگذاری شد و چارچوب اولیه به‌منظور دربرگرفتن همه مقوله‌ها بازطراحی شد. برای اطمینان از ثبات در فرایند کار، مرحله اول توسط یک پژوهشگر انجام شد و سپس کدگذاری‌ها در گروه پژوهشگران مطرح شد. در مرحله نقشه‌برداری و تفسیر با تشکیل جلسات متمادی بین پژوهشگران، چارچوب مفهومی اولیه بازبینی شد، به‌گونه‌ای که بتواند دربرگیرنده همه مقوله‌های استخراج‌شده باشد.

همچنین دسته‌بندی‌ها توسط ۲ تن از متخصصان حوزه دانشگاه کارآفرین خارج از گروه پژوهشگران بررسی و تأیید شد. این مرحله همراه با تدوین پیش‌نویس راهبردها به‌منظور مطرح شدن در گروه کانونی بوده است. بدین ترتیب، متناظر با هر دسته از اقدامات دسته‌بندی‌شده ذیل مقوله‌های فرعی، راهبردها توسط گروه پژوهشگر پیشنهاد شد.

شناسایی راهبردهای متناظر با مقوله‌های فرعی

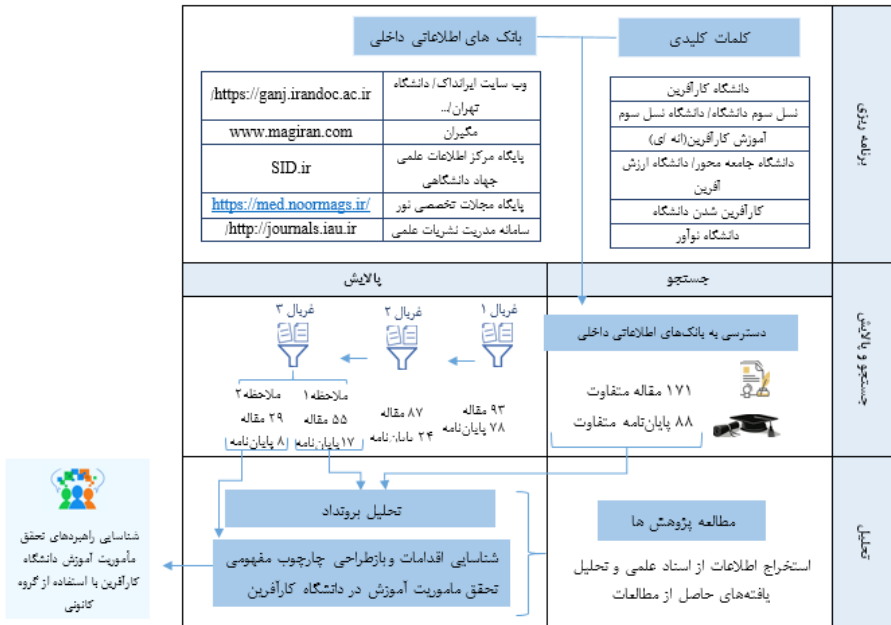
در مرحله آخر، فهرست راهبردهای پیشنهادشده همراه با توضیح و نمونه اقدامات ذیل آن‌ها در گروه کانونی بحث شد. برای این منظور گروه کانونی کوچک^۷ متشکل از ۸ تن از اعضای هیئت علمی با سابقه که تجربه ریاست یا سرپرستی مرکز رشد، پارک علم و فناوری یا مرکز کارآفرینی در مؤسسات

علمی انتخاب شدند. غربال دوم، دسترسی به کل پایان‌نامه (از طریق وب‌سایت ایرانداک) و مقالات بود، متن کامل ۲۴ پایان‌نامه و ۸۷ مقاله قابل دسترس بودند. غربال سوم شامل مطالعه تمام متن و ارزیابی مجدد اسناد علمی براساس ارتباط بیشتر با موضوع پژوهش بود. براین اساس، پژوهش‌ها با ۲ ملاحظه ارزیابی شدند.

ملاحظه اول، مرور مختصری بر موضوعات اصلی پژوهش‌های داخلی در حوزه آموزش در دانشگاه کارآفرین است. به‌عبارت‌دیگر، هدف دسته‌بندی موضوعی پژوهش‌ها در زمینه ساختار آموزشی دانشگاه کارآفرین در کشور است. در این مرحله با مراجعه بیشتر به متن کامل پژوهش‌ها، بر پژوهش‌هایی که به موضوع آموزش در دانشگاه کارآفرین پرداخته‌اند، تمرکز می‌شود. در این خصوص، ۱۷ پایان‌نامه و ۵۵ مقاله علمی که به موضوع آموزش در دانشگاه کارآفرین پرداختند، شناسایی و به‌منظور مرور موضوعی بررسی شدند. یافته‌های این مرحله نیز به‌عنوان تکمیل بخش ۴ استفاده خواهند شد.

در ملاحظه دوم که هدف اصلی پژوهش است، شناسایی مقوله‌ها، ابعاد و ویژگی‌های ساختار آموزش در دانشگاه کارآفرین است. براین اساس، این اسناد علمی به ۳ دسته تقسیم می‌شوند: پژوهش‌هایی که مستقیماً به ابعاد و ویژگی‌های ساختار آموزش در دانشگاه کارآفرین پرداخته‌اند و ارتباط زیادی با هدف تعیین‌شده دارند (کد A)، پژوهش‌هایی که ارتباط کمی با هدف ذکرشده دارند (کد B) و پژوهش‌هایی که ارتباطی با هدف ذکرشده ندارند (کد C). با تمرکز بر پژوهش‌هایی که کد A را گرفته‌اند، ۳۷ پژوهش (۸ پایان‌نامه و ۲۹ مقاله) انتخاب شدند. تنها اسنادی در این مرحله انتخاب شدند که در زمینه معرفی بعد یا ویژگی آموزش در دانشگاه کارآفرین نسبت به

7. Mini Focus Group

تصویر ۱. فرایند پژوهش

آموزش عالی برجسته کشور را داشته‌اند و در زمینه دانشگاه کارآفرین هم از جنبه نظری و هم علمی صاحب‌نظر بودند، تشکیل شد.

انتخاب بیان مناسب برای هر راهبرد با اجماع اعضای گروه کانونی انجام شد. هدف این مرحله، فقط تدوین راهبردها متناظر با مقوله‌های فرعی و دربرگیرنده نمونه اقدامات استخراج شده از پژوهش‌های پیشین بوده است. از این‌رو، بحث در خصوص موضوعیت و جامعیت اقدامات و سنجش اعتبار محتوایی راهبردها موضوع این پژوهش نبوده است.^۸

تصویر شماره ۱ خلاصه‌ای از فرایند و روش استفاده شده در این پژوهش را به تصویر می‌کشد.

۸. بررسی اعتبار محتوایی راهبردها در ادامه پژوهش توسط پرسش‌نامه با استفاده از طیف لیکرت انجام شد که در مقاله دیگری تحت عنوان... بحث شده است.

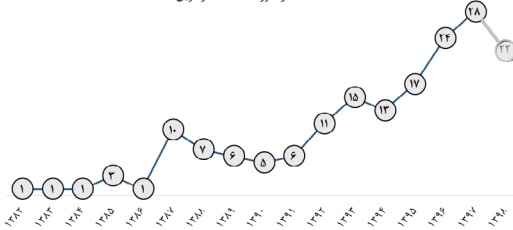
۴-۲. تحلیل برون داد پژوهش‌ها

در این بخش نتایج توصیفی مربوط به تحلیل برون داد پژوهش‌های داخلی در حوزه دانشگاه کارآفرین و سپس ساختار آموزشی دانشگاه کارآفرین ارائه می‌شود.

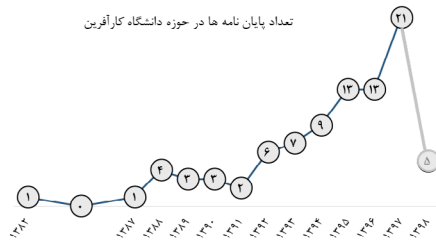
۵-۲. پژوهش‌های داخلی در زمینه دانشگاه کارآفرین

با نگاه به روند تعداد پژوهش‌های انجام شده در زمینه دانشگاه کارآفرین (۱۷۱ مقاله و ۸۸ پایان‌نامه) برحسب سال دفاع پایان‌نامه‌ها و سال انتشار مقالات در تصویر شماره ۲ می‌توان مشاهده کرد که با در نظر نگرفتن سال انجام پژوهش، یعنی سال ۱۳۹۸، توجه به این موضوع در بین پژوهشگران

تعداد مقالات در حوزه دانشگاه کارآفرین

تعداد پایان نامه ها در حوزه دانشگاه کارآفرین

تصویر ۲. روند تعداد پایان نامه ها و مقالات در حوزه دانشگاه کارآفرین (منبع: یافته های پژوهش)

مقالات بررسی شده در ۷۲ مجله به چاپ رسیدند. بیشترین مقالات در حوزه دانشگاه کارآفرین در فصلنامه علمی پژوهشی توسعه کارآفرینی (۱۵ مقاله)، کارآفرینی در کشاورزی (۱۱ مقاله) و رشد فناوری (۱۱ مقاله) منتشر شده است (جدول ۱). مجلات علمی با بیشترین مقالات در حوزه دانشگاه کارآفرین (منبع: یافته های پژوهش).

۲-۶. پژوهش های داخلی در زمینه ساختار آموزش دانشگاه کارآفرین

همان طور از تصویر شماره ۴ می توان مشاهده کرد، بین ۷۲ سند علمی شناسایی شده در حوزه آموزش در دانشگاه کارآفرین، ۷۸ درصد آن ها طی ۷

و جامعه دانشگاهی روندی افزایشی داشته است.

تصویر شماره ۳، تعداد پایان نامه ها را در این حوزه به تفکیک مؤسسات آموزش عالی کشور و مقطع تحصیلی نشان می دهد. بیشترین تعداد پایان نامه ها در این حوزه در دانشگاه سیستان و بلوچستان (۷ پایان نامه)، دانشگاه تهران (۶ پایان نامه)، دانشگاه آزاد اسلامی (۵ پایان نامه) و دانشگاه علامه طباطبائی (۵ پایان نامه) انجام شده است. به طور کلی در کشور تا زمان انجام این پژوهش، ۷۳ پایان نامه در مقطع کارشناسی ارشد و ۱۴ پایان نامه در مقطع دکترا در این زمینه به رشته تحریر درآمده است.

تصویر ۳. پایان نامه های حوزه دانشگاه کارآفرین به تفکیک نام سازمان و مقطع تحصیلی (منبع: یافته های پژوهش)

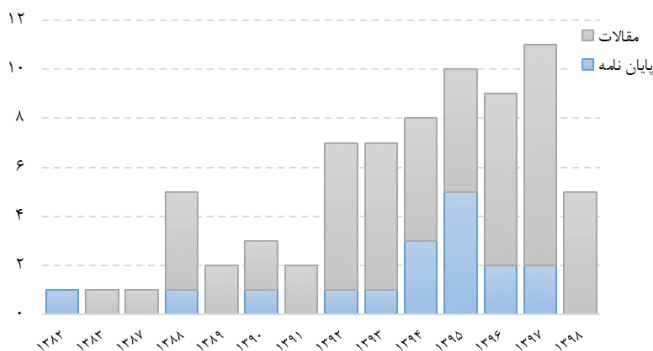
جدول ۱. مجلات علمی با بیشترین مقالات در حوزه دانشگاه کارآفرین (منبع: یافته‌های پژوهش)

نام مجلات علمی	تعداد مقالات در حوزه دانشگاه کارآفرین
توسعه کارآفرینی	۱۵
کارآفرینی در کشاورزی	۱۱
رشد فناوری	۱۱
پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی	۸
صنعت و دانشگاه	۸
سیاست علم و فناوری	۷
رهیافت	۶
پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی	۶
نوآوری‌های مدیریت آموزشی	۴

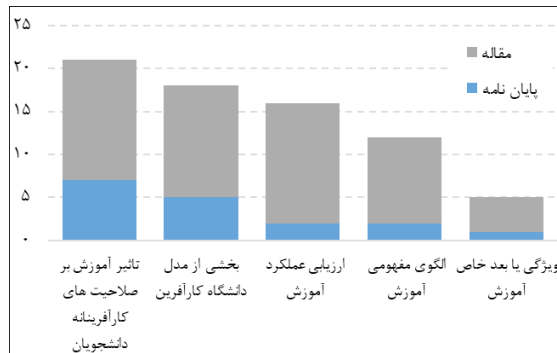
کرده‌اند. دسته دوم، در تلاش برای طراحی مدل مفهومی دانشگاه کارآفرین، به ویژگی‌های بُعد ساختار آموزش نیز پرداخته‌اند. در این دسته از پژوهش‌ها یا صرفاً مدل معرفی شده یا علاوه بر ارائه مدل، دانشگاه یا دانشکده مشخصی ارزیابی نیز شده است. دسته سوم، پژوهش‌هایی هستند که عملکرد آموزش متناسب با دانشگاه کارآفرین را ارزیابی

سال گذشته منتشر شده‌اند.

به‌طورکلی، می‌توان این پژوهش‌ها را از نظر موضوعی به ۵ دسته تقسیم کرد: به‌ترتیب، بیشترین فراوانی، دسته اول به بررسی مهارت‌ها و صلاحیت‌های کارآفرینان در دانشجویان که قابلیت آموزش و ارتقا در مراکز آموزش عالی دارند، تمرکز

تصویر ۴. روند اسناد علمی بررسی‌شده در ارتباط با ساختار آموزشی دانشگاه کارآفرین (منبع: یافته‌های پژوهش)

تصویر ۵. پژوهش‌های داخلی در حوزه آموزش در دانشگاه کارآفرین برحسب موضوع (منبع: یافته‌های پژوهش)

یادگیری آن‌ها متناسب با اهداف آموزش کارآفرینانه اطمینان حاصل شود. همچنین لازم است فرصت یادگیری کارآفرینانه با ارائه محتوای آموزشی و نیز فعالیت‌های آموزشی غیررسمی در قالب فعالیت‌های فوق برنامه همراه با حمایت‌های سازمانی و کمک هزینه‌ها برای آن‌ها فراهم باشد. متناسب‌سازی روش تدریس و نقش اجرایی استادان در کلاس درسی می‌تواند در بهبود بخشی فرصت یادگیری دانشجویان در مسیر آموزش کارآفرینانه مؤثر باشد. همچنین با ارائه سازوکارهای مناسبی درخصوص ارزشیابی دروس و نمره‌دهی می‌توان انگیزه یادگیری کارآفرینانه دانشجویان را بهبود بخشید.

محور استاد و توجه به توانایی و انگیزه وی در تدریس کارآفرینانه از دیگر محورهای کلیدی ساختار آموزشی کارآفرینانه است. در این خصوص لازم است با سازوکارهای مناسب در جذب، از داشتن توانایی و انگیزه کافی در استادان برای هم‌راستا بودن در جهت اهداف آموزش کارآفرینانه اطمینان حاصل شود. همچنین لازم است همواره سازوکارهای لازم درباره توانمندسازی استادان به‌منظور بهبود توانمندسازی آن‌ها به‌صورت نظام‌مند اندیشیده شود و نیز از در اختیار قرار دادن امکانات و تجهیزات آموزشی

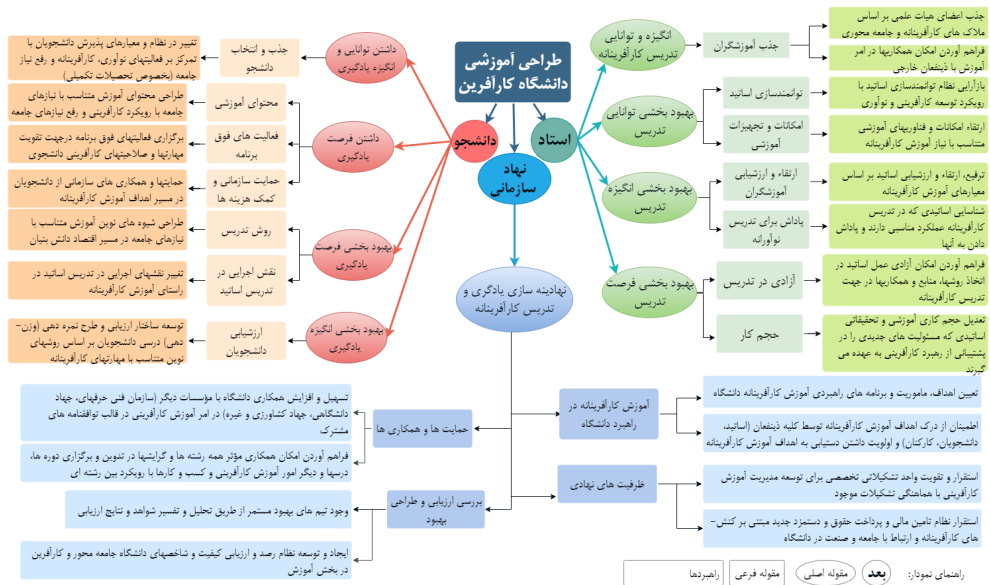
می‌کنند. در مرتبه چهارم و پنجم، پژوهش‌هایی قرار دارند که موضوع اصلی آن‌ها به‌صورت مستقیم بررسی و معرفی ویژگی‌ها و ابعاد ساختار آموزش در دانشگاه کارآفرین است.

در یک دسته از این پژوهش‌ها، ساختار آموزش به‌صورت کلی مورد توجه قرار گرفته است (دسته چهارم) و در دسته دیگر بر یک زیربُعد ساختار آموزشی تمرکز شده است (دسته پنجم). بدین ترتیب، به نسبت تعداد پژوهش‌های کمتری به ارائه الگوی مفهومی آموزش متناسب با ساختار کشور یا بُعد و ویژگی خاصی از ساختار آموزش تمرکز کرده‌اند.

۷-۲. نتایج سنتز چارچوب و شناسایی راهبردها

تصویر شماره ۶، نتایج تحلیل سنتز چارچوب و نیز راهبردهای معرفی شده توسط گروه کانونی را نشان می‌دهد. در این چارچوب مفهومی، ۳ محور کلیدی دانشجو، استاد و نهاد سازمانی به شرح ذیل مطرح است.

در طراحی آموزشی متناسب با دانشگاه کارآفرین لازم است با راهبردی مناسب درخصوص جذب و انتخاب دانشجویان، از داشتن توانایی و انگیزه

تصویر ۶. چارچوب مفهومی راهبردهای تحقق مأموریت آموزش در دانشگاه کارآفرین

مناسب با تدریس کارآفرینانه اطمینان حاصل شود.

انگیزه استادان لازم است با سازوکارهای مربوط به ارتقا و ارزشیابی آن‌ها و نیز پاداش برای تدریس نوآورانه و کارآفرینانه بهبود یابد. همچنین به‌منظور بهبود بخشی فرصت تدریس کارآفرینانه لازم است استادان آزادی عمل در اتخاذ روش‌ها، منابع و همکاری‌ها داشته باشند و نیز حجم کاری آن‌ها متناسب با فعالیت‌های کارآفرینانه آن‌ها تعدیل یابد.

بعلاوه، لازم است یادگیری و تدریس کارآفرینانه در کل نهاد دانشگاه نهادینه‌سازی شود. در این خصوص، لازم است اقدامات مناسب درباره تدوین اسناد راهبردی دانشگاه، مستقرسازی ظرفیت‌های نهادی مناسب، ارائه حمایت‌ها و تسهیل همکاری‌های درون و برون‌دانشگاهی و استقرار نظام ارزیابی و طراحی بهبود متناسب با آموزش کارآفرینانه انجام شود.

بدین ترتیب، چارچوب مفهومی ارائه‌شده با ۳ محور، ۹ مقوله اصلی، ۱۸ مقوله فرعی بازطراحی و ۲۳ راهبرد متناظر با آن‌ها تدوین شد. در ادامه به بررسی هریک از راهبردها و برخی اقدامات شناسایی‌شده ذیل آن‌ها می‌پردازیم. اقدامات مطرح‌شده ذیل هر راهبرد از منابع پژوهشی بررسی‌شده استخراج شده (که در آن صورت منابعی که به آن اقدام اشاره کرده‌اند، ارجاع داده شده‌اند) یا توسط گروه کانونی پیشنهاد شده‌اند. لیست کامل اقدامات در ضمیمه ارائه شده است.

۸-۲. بعد اول: دانشجوی

۸-۲-۱. مقوله اصلی: داشتن توانایی و انگیزه یادگیری / مقوله فرعی: جذب و انتخاب دانشجویان

راهبرد اول: تغییر در نظام و معیارهای پذیرش دانشجویان با تمرکز بر فعالیت‌های نوآورانه،

و اعتبارسنجی محتوای دروس با رویکرد کارآفرینی و ارزش‌آفرینی می‌دانند. دانشگاه کارآفرین لازم است سازوکارهایی داشته باشد که به‌واسطه آن‌ها استادان نتایج یادگیری (دانش، مهارت و شایستگی) موردانتظار را در همه رشته‌ها و مقاطع تحصیلی در راستای اهداف آموزش کارآفرینانه کدگذاری کرده باشند و محتوای همه دروس متناسب با آن تنظیم شود (سازمان همکاری‌های بین‌الملل، ۲۰۱۲).

همچنین لازم است مهارت‌های موردنیاز کارآفرینی شناسایی شده و امکان انتخاب دروس مرتبط در ساختار رسمی آموزش برای همه دانشجویان فراهم شود. نمونه‌ای از اقدامات که برخی از پژوهش‌ها در این راستا بر آن تأکید کرده‌اند، شامل برنامه‌ریزی درسی انعطاف‌پذیر و پویا، بازنگری دروس اختیاری مرتبط با کارآفرینی، ارزش‌آفرینی، نوآوری و فناوری منتهی به محصول در رشته‌های دروه کارشناسی و غیره هستند.

۲-۸-۳. مقوله فرعی: فعالیت‌های فوق برنامه

راهبرد سوم: برگزاری فعالیت‌های فوق برنامه برای تقویت مهارت‌ها و صلاحیت‌های کارآفرینی دانشجویان

لازم است دانشگاه از شیوه‌های غیررسمی آموزشی نیز برای توسعه ذهنیت و مهارت‌های کارآفرینی استفاده کند. به‌عبارت‌دیگر، علاوه بر دروسی که در ساختار رسمی آموزش در راستای تقویت مهارت‌ها و صلاحیت‌های کارآفرینی در دانشجویان ارائه می‌شود، در ساختار غیررسمی دانشگاه‌های کارآفرین مجموعه از فعالیت‌های فوق برنامه ارائه می‌شود. برخی از اقدامات ذکرشده در متون پژوهشی را می‌توان شامل مواردی همچون طراحی نظام آموزش‌های آزاد و تکمیلی با محوریت افزایش توان کارآفرینی و بهره‌برداری تخصصی از دانش

کارآفرینانه و رفع نیاز جامعه (به‌خصوص تحصیلات تکمیلی)

دانشجویان در دانشگاه کارآفرین باید قابلیت‌ها و ظرفیت‌های لازم را در جذب دانش کارآفرینانه و متناسب با آموزش‌ها در دانشگاه کارآفرین داشته باشند. از این‌رو، نحوه پذیرش دانشجویان در دانشگاه یکی از ارکان مهم در دانشگاه کارآفرین است (برهام چوبین و همکاران، ۱۳۹۵). یکی از چالش‌های فراروی نظام آموزش عالی کشور برای نیل به کارکردهای دانشگاه کارآفرین، نظام پذیرش دانشجویان در مقاطع مختلف و نیز معیارهای پذیرش دانشجویان در رشته‌ها و مقاطع مختلف مطرح‌شده است. در این زمینه، لازم است اقدامات نهادی هم در سطوح بالادستی (همچون اصلاح قوانین و مصوبات تدوین‌شده توسط وزارت عتف و افزایش اختیار به دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها در انتخاب دانشجو) و هم سطوح پایین‌دستی (همچون تغییر در معیارهای پذیرش دانشجو) انجام شود. از جمله اقدامات ذیل این مقوله می‌توان به مواردی مانند افزایش استقلال دانشگاه در پذیرش دانشجویان، به‌ویژه در مقاطع تحصیلات تکمیلی و به‌روزرسانی فرایند اعلام نیازرشته‌ها، تعداد نفرات موردنیاز و نحوه جذب دانشجویان تحصیلات تکمیلی براساس پروژه‌ها و مأموریت‌های دانشگاه مرتبط با نیاز جامعه و غیره اشاره کرد.

۲-۸-۲. مقوله اصلی: داشتن فرصت یادگیری / مقوله فرعی: محتوای آموزشی

راهبرد دوم: طراحی محتوای آموزش متناسب با نیازهای جامعه با رویکرد کارآفرینی و رفع نیازهای جامعه دانشگاه‌هایی که به یادگیری کارآفرینانه ارزش می‌دهند و خود را متعهد به به‌روزرسانی، بازبینی

در ادبیات آموزش، یادگیری و ارزیابی عملکرد دانشجویان به هم پیوسته‌اند و به‌شدت به یکدیگر بستگی دارند. ساختار ارزیابی و طرح نمره‌دهی دانشجویان یکی از عوامل تأثیرگذار در انگیزه یادگیری دانشجویان شناخته می‌شود که لازم است به سمت ایجاد انگیزه در جهت یادگیری مهارت‌ها و صلاحیت‌های کارآفرینانه دانشجویان بازبینی شود. برای مثال، لازم است اقداماتی، از جمله ارزشیابی بر اساس فعالیت‌های تیمی، طرح سؤال‌های باز و عمیق، توجه به ملاک‌های کارآفرین در ارزشیابی (تهیه گزارش درباره یک فعالیت کارآفرینانه) و غیره انجام شود.

۲-۸-۶. مقوله اصلی: بهبود بخشی فرصت یادگیری / مقوله فرعی: روش تدریس

راهبرد ششم: طراحی شیوه‌های نوین آموزش متناسب با نیازهای جامعه در مسیر اقتصاد دانش‌بنیان

در دانشگاه کارآفرین لازم است استادان رویکردی کارآفرینانه را برای تدریس در همه دانشکده‌ها با ترویج تنوع و نوآوری در تدریس و یادگیری اتخاذ کنند. رویکردهای بسیاری برای ارائه یادگیری کارآفرینانه وجود دارد که می‌تواند در سراسر یک دانشگاه اتخاذ شود. در دانشگاه‌هایی که متعهد به یادگیری کارآفرینانه هستند، مهارت‌ها تنها از طریق سخنرانی‌های سنتی ارائه نمی‌شوند، بلکه بسیاری از روش‌های دیگر برای تولید نتایج آموزشی مطلوب و موردنظر اتخاذ می‌شود. داشتن طیف مهم است، زیرا ارائه موضوعات مختلف به بهترین شکل با رویکرد مختلف انجام می‌شود.

همچنین دانشجویان به‌صورتی متفاوت به رویکردهای مختلف پاسخ می‌دهند. بهبود توانایی‌های

موجود، برگزاری مسابقات سالانه در زمینه کارآفرینی برای دانشجویان و استادان (برای مثال، ایده‌پردازی)، حمایت از دانشجویان برای شرکت در مسابقات و نمایشگاه‌های بین‌المللی اختراعات و ابداعات، فن بازارها و جشنواره‌های کارآفرینی دانست.

۲-۸-۴. مقوله فرعی: حمایت سازمانی و کمک هزینه‌ها

راهبرد چهارم. حمایت از دانشجویان و تسهیل کردن همکاری‌های سازمانی در مسیر اهداف آموزش کارآفرینانه

ایجاد فرهنگ کارآفرینی بین گروه‌های کارآفرین درون دانشگاهی برای افزایش و بهبود کیفیت فعالیت‌های کارآفرینی در دانشگاه‌ها ضروری است. تشویق کردن و پاداش دادن رفتار کارآفرینی در تمام گروه‌های هدف درون دانشگاه، تعهد به توسعه را به‌عنوان یک دانشگاه کارآفرینی تقویت می‌کند. دانشگاه‌های کارآفرین نظام‌های انگیزشی و پاداش برای آن دسته از افرادی که فعالانه از فعالیت‌های کارآفرینی و ایجاد کسب‌وکار پشتیبانی می‌کنند، دارند. این نظام‌ها باید در سطح فردی و همچنین برای دانشکده‌ها/واحدها در دسترس باشند. برای مثال، لازم است اختصاص بودجه‌ای مشخص به صورت رقابتی به گروه‌های آموزشی به‌منظور توسعه کارآفرینی و آموزش کارآفرینی تعلق گیرد یا امکان تمدید مدت زمان دوره تحصیل دانشجویان برای شروع یک کسب‌وکار جدید هنگام تحصیل فراهم شود.

۲-۸-۵. مقوله اصلی: بهبود بخشی انگیزه یادگیری / مقوله فرعی: ارزشیابی دانشجویان

راهبرد پنجم: توسعه ساختار ارزیابی و طرح نمره‌دهی (وزن‌دهی) درسی دانشجویان براساس روش‌های نوین متناسب با مهارت‌های کارآفرینانه

ملاک‌های کارآفرینانه و جامعه‌محوری

دانشگاه کارآفرین، برای اینکه محلی مناسب برای رشد و تقویت فرهنگ کارآفرینی باشد، باید نامزدهای اعضای هیئت علمی خود اعم از استادان و کارمندان اداری را استخدام کند که به‌طور بالقوه قادر به حمایت از دانشجویان برای انجام مطلوب یادگیری کارآفرینانه هستند. برای مثال، برخی معتقدند تجربه علمی و عملی استادان در ترغیب و حمایت از توسعه ذهنیت و مهارت‌های کارآفرینی دانشجویان نقش بسزایی دارد. برخی از معیارهایی که درباره انتخاب اعضای هیئت علمی جدید می‌توان در نظر گرفت عبارت‌اند از: رویکرد مثبت استادان درباره کارآفرینی، دانش کارآفرینی استادان، آشنایی با انواع روش‌های تدریس کارآفرینانه و توانایی و انعطاف در استفاده از آن‌ها و غیره.

راهبرد نهم: فراهم آوردن امکان همکاری‌ها در امر آموزش با ذی‌نفعان خارجی

یک منبع مهم برای بهره‌برداری دانشگاه کارآفرین، همکاری با محیط خارج و ذی‌نفعان آن است. همکاری با ذی‌نفعان برون‌دانشگاهی می‌تواند روابط جدیدی ایجاد کند و منبع مهمی از تخصص و تجربه باشد که در آموزش کارآفرینانه و پشتیبانی خدمات استفاده شود. همکاری و مشارکت با ذی‌نفعان برون‌دانشگاهی یکی از مؤلفه‌های کلیدی آموزش و یادگیری در یک دانشگاه کارآفرین است.

دانشگاه کارآفرین از داشتن اطلاعات به‌روز در زمینه موقعیت‌ها و فعالیت‌های ذی‌نفعان خارجی اطمینان حاصل می‌کند تا بتواند به‌طور منظم از مشارکت ذی‌نفعان برون‌دانشگاهی کمک گیرد. این مشارکت با ذی‌نفعان خارجی در موارد مختلفی، از جمله در تدوین، طراحی و اجرای دوره‌ها، در بخش

دانشجویان برای فکر کردن و عکس‌العمل کارآفرینانه آن‌ها عاملی کلیدی است. مثال‌های متعددی در این زمینه وجود دارد، از جمله استفاده استادان از آزمایشگاه‌های زنده^۹، استفاده از مطالعات موردی، بازی‌ها و شبیه‌سازی‌ها و یادگیری مبتنی بر تمرین.

۲-۸-۷. مقوله فرعی: نقش اجرایی در تدریس استادان

راهبرد هفتم: تغییر نقش‌های اجرایی استادان برای تدریس در راستای آموزش کارآفرینانه

یکی از موضوع‌های دیگری که درباره آموزش به سبک کارآفرینانه بحث شده، تأکید بر نقش‌های اجرایی استادان در تدریس دروس است. هرچند که برخی بر این باور هستند که این امر تنها به آموزش کارآفرینانه مربوط نیست، برخی دیگر بحث می‌کنند که در دانشگاه کارآفرین بیش از پیش اهمیت این تغییر نقش‌ها مورد تأکید و مهم هستند. از جمله اقدامات در این زمینه شامل موارد رفتار باثبات و اطمینان‌بخش استادان، ارائه راه‌حل‌های مناسب و نوآورانه جهت رفع مشکلات آموزشی دانشجویان، انعطاف‌پذیری استادان و غیره است.

۲-۹. بعد استادان

۲-۹-۱. مقوله اصلی: انگیزه و توانایی تدریس / مقوله فرعی: جذب آموزش‌گران

راهبرد هشتم: جذب اعضای هیئت علمی براساس

۹. آزمایشگاه‌های زنده (Living Labs) یک روش برای نوآوری است که نوآوری بازمصرف‌کننده‌محور را درون زندگی واقعی تسهیل می‌کند. به بیان دیگر با تبدیل زمینه زندگی واقعی مصرف‌کننده به یک آزمایشگاه بزرگ نوآوری اجتماعی، او را در خلق نوآوری مشارکت می‌دهد.

و اثربخشی درس در دانشگاه کارآفرین، نیاز به ارتقای امکانات و فناوری‌های آموزشی متناسب با آموزش کارآفرینانه دارد. متون پژوهشی بر اهمیت امکانات و فناوری‌های آموزشی به‌منظور تسهیل یادگیری تأکید کرده‌اند. فناوری آموزشی برای کمک به بهبود عملکرد تحصیلی، فرایندهای فناوری و منابع آموزشی را ایجاد، استفاده و مدیریت می‌کند. به‌عبارت‌دیگر، در کنار تئوری و محتوای ایجادشده، ترکیب فناوری‌های موجود (سخت‌افزار و نرم‌افزار رایانه) و امکانات فضای آموزشی نقش مؤثری در شکل‌گیری ذهنیت کارآفرینانه در دانشجویان و نیز فراهم کردن امکان شبیه‌سازی دنیای واقعی دارد.

۲-۹-۴. مقوله اصلی: بهبود بخشی انگیزه تدریس / مقوله فرعی: ارتقا و ارزشیابی آموزش گران

راهبرد دوازدهم: ترفیع، ارتقا و ارزشیابی استادان براساس معیارهای آموزش کارآفرینانه

در دانشگاه کارآفرین برای ترفیع و ارتقای استادان معیارهای آموزش و فعالیت‌های کارآفرینانه در نظر گرفته می‌شود. برای آموزش کارآفرینانه معیارهایی مانند میزان واکنش دانشجویان به آموزش درس به شیوه کارآفرینانه (رضایت‌مندی از کیفیت محتوای آموزشی درس، رضایت‌مندی از توانایی مدرس، رضایت‌مندی از روش تدریس و روش ارزشیابی درس با رویکرد کارآفرینانه)؛ میزان تحریک انگیزه‌های دانشجویان؛ پرورش ویژگی‌های کارآفرینانه دانشجویان و آموزش مهارت‌های کارآفرینانه به دانشجویان می‌تواند ارزشیابی شوند (اجاقی و همکاران، ۱۳۹۶) ارزیابی کیفیت خدمات آموزش کارآفرینی (مطالعه موردی: دانشکده کشاورزی دانشگاه رازی کرمانشاه) و (سازمان همکاری‌های بین‌الملل، ۲۰۱۲).

اجرا و نظارت بر حسن اجرای دوره‌ها، به‌کارگیری نیروهای آموزش دیده‌شده در شرکت‌های متبوع ذی‌نفعان خارجی و نیز مشارکت در تأمین منابع مالی و جوایز دوره‌ها و غیره انجام می‌شود.

۲-۹-۲. مقوله اصلی: بهبود بخشی توانایی تدریس / مقوله فرعی: توانمندسازی آموزش گران و استادان

راهبرد دهم: بازآرایی نظام توانمندسازی استادان با رویکرد توسعه کارآفرینی و نوآوری

تأملات درباره آموزش کارآفرینی و اقدامات در این زمینه از آموزش نباید فقط بر دانشجویان متمرکز شود، بلکه باید به استادان که عوامل مهم تغییر و منابع الهام هستند نیز توجه شود. دانشگاه کارآفرین، برای اینکه بتواند یک سازمان موفق در امر آموزش کارآفرینانه باشد، باید توانایی استادان در تدریس درس را افزایش دهد. برای مثال، برنامه‌ای تحت عنوان «مهارت اصلی آموزش فنی^{۱۰}» توسط برخی از دانشگاه‌ها در سایر کشورها دنبال می‌شود. این برنامه استادان را به تهیه برنامه درسی برای مطالب آموزشی خود راهنمایی می‌کند تا مطالب آموزشی، نه تنها به روشی منظم و مؤثر ارائه شود، بلکه متناسب با زمینه نهادی نیز باشد. همچنین لازم است تا استادان با مهارت‌های لازم در آموزش کارآفرینانه و روش‌ها و رویکردهای نوین در این خصوص به‌صورت منظم و نظام‌مند آشنا شوند.

۲-۹-۳. مقوله فرعی: امکانات و تجهیزات آموزشی

راهبرد یازدهم: ارتقای امکانات و فناوری‌های آموزشی متناسب با نیاز آموزش کارآفرینانه مناسب بودن محتوای آموزش‌ها، مفاهیم درس

10. Basic Technical Instructional Skill

(علی‌پور توپکاتلو، ۱۳۹۵). دانشگاه‌ها باید اقدامات حمایتی برای افرادی که در زمینه کارآفرینی دانشگاه فعالیت می‌کنند، در نظر بگیرند. در این مسیر لازم است دانشگاه‌ها در ابعاد ساختاری و مدیریتی استادان دانشگاه نیز تغییراتی انجام دهند. برای مثال، در راستای حمایت از فعالیت‌های شرکت‌های دانش‌بنیان، دانشگاه می‌تواند به استادان خود که در این حوزه فعالیت می‌کنند مجوزهای منحصر به فردی ارائه دهد تا حجم کاری کمتری در آموزش و پژوهش داشته باشند. حتی در برخی اوقات دانشگاه به استادان اجازه می‌دهد تا جهت بهره‌برداری و تمرکز بهتر بر فعالیت کارآفرینی دانشکده را ترک کنند و غیبت داشته باشند. همچنین به آن‌ها اجازه می‌دهند تا از منابع دانشگاهی جهت توسعه اقدامات خود استفاده کنند. ایجاد یک ساختار حمایتی در دانشگاه‌ها برای دستیابی به تجاری‌سازی بهتر نتایج پژوهش‌ها کمک شایانی خواهد بود.

۲-۹-۷. مقوله فرعی: آزادی در تدریس

راهبرد پنزدهم: فراهم آوردن امکان آزادی عمل استادان در اتخاذ روش‌ها، منابع و همکاری‌ها برای تدریس کارآفرینانه

چیرگی بر موانع بوروکراسی، یک عمل کلیدی در جهت ایجاد کارآفرینی است. یک عامل کلیدی برای دستیابی به اهداف آموزش کارآفرینانه، غلبه بر موانع بوروکراتیک و امکان آزادی عمل است (علی‌پور توپکاتلو، ۱۳۹۵). دانشگاه‌هایی که از موانع بوروکراتیک کمتر برخوردار هستند یا سلسله مراتب سازمانی کمتری دارند، انجام فعالیت‌های نوآوری و کارآفرینی در آن‌ها ساده‌تر، سرعت تصمیم‌گیری و خلق ایده بالاتر، شکل‌گیری مراکز و ساختار جدید برای توسعه فعالیت‌های جدی کارآفرینی ساده‌تر

معیارهای دیگری نیز در این زمینه، مانند توانایی بهره‌گیری از روش‌های متنوع تدریس کارآفرینانه، توانایی علمی لازم برای تدریس درس به شیوه کارآفرینانه، تجربه و مهارت کافی جهت بهره‌گیری از تجهیزات و فناوری درسی، مشارکتی بودن فعالیت‌های آموزشی در کلاس، استفاده از مثال‌های ابتکاری هنگام آموزش، استفاده از تجارب عملی افراد کارآفرین و کارآفرینان موفق در ارائه برای ارزشیابی مفید است.

۲-۹-۵. مقوله فرعی: پاداش برای تدریس نوآورانه

راهبرد سیزدهم: شناسایی استادانی که در تدریس کارآفرینانه عملکرد مناسبی دارند و پاداش دادن به آن‌ها

تشویق و پاداش سرمایه انسانی، فرهنگ کارآفرینی را بین آن‌ها افزایش داده و تعهد آن‌ها را به پیشبرد اهداف کارآفرینی دانشگاه افزایش می‌دهد. به‌منظور تشویق و ایجاد انگیزه بین استادان که در تدریس کارآفرینانه فعال هستند، دانشگاه باید نظام پاداش را در همه سطوح شامل نفرت، دپارتمان‌ها و گروه‌های آموزش داشته باشد. انتخاب استاد برتر در این خصوص در دانشگاه و معرفی و تقدیر از آن‌ها نمونه‌ای از اقداماتی است که در این راهبرد می‌توان انجام داد.

۲-۹-۶. مقوله اصلی: بهبودبخشی فرصت تدریس / مقوله فرعی: تعدیل حجم کاری

راهبرد چهاردهم: تعدیل حجم کاری آموزشی و پژوهشی استادانی که مسئولیت‌های جدیدی را در پشتیبانی از راهبرد کارآفرینی به عهده می‌گیرند

برای کارآفرین شدن یک دانشگاه یکی از موضوعات مهم پشتیبانی از راهبرد کارآفرینی دانشگاه است

کارآفرینی، مأموریت و برنامه‌های راهبردی دانشگاه در حوزه کارآفرینی متناسب با شاخص‌های عملکرد تعیین شده باشند (برای مثال، ایجاد انگیزه، درک و رفتار کارآفرینی، ایجاد مهارت و صلاحیت کارآفرینی و غیره). در این راستا مناسب است تا در سند راهبردی دانشگاه یک سرفصل مشخص به بحث راهبرد آموزش کارآفرینانه دانشگاه اختصاص یافته باشد. لازم است اهداف، مأموریت‌ها و برنامه‌های راهبردی آموزش کارآفرینانه دانشگاه در این حوزه متناسب با شاخص‌های عملکرد تعیین شده باشند (علی‌پور توپکاتلو، ۱۳۹۵؛ برادران و همکاران، ۱۳۹۶؛ نادری‌بنی، ۱۳۹۲؛ اولادیان و همکاران، ۱۳۸۹؛ اجاقی و همکاران، ۱۳۹۵؛ موحدی و همکاران، ۱۳۹۳).

راهبرد هفدهم: اطمینان از درک اهداف آموزش کارآفرینانه توسط همه ذی‌نفعان (استادان، دانشجویان و کارکنان) و اولویت داشتن دست‌یابی به اهداف آموزش کارآفرینانه

لازم است در ارتباط با اجرای راهبرد آموزش کارآفرینانه تعهد وجود داشته باشد. به‌منظور ایجاد تعهد باید از طریق تلاش ارتباطی دورن‌دانشگاهی اهداف کارآفرینانه دانشگاه بین گروه‌های درون‌دانشگاهی تسهیم شده و پشتیبانی شود. مسیر حرکت به‌سوی دانشگاه کارآفرین از مراحل مختلفی تشکیل شده و مرحله اول آن پیدا کردن نگرش راهبردی و تعیین اولویت‌های دانشگاهی از طریق گفت‌وگو با ذی‌نفعان دانشگاه است.

ذی‌نفعان اصلی برنامه‌های راهبردی آموزش کارآفرینانه دانشگاه دانشجویان، استادان و البته مدرسانی هستند که از صنعت برای آموزش کارآفرینی دعوت می‌شوند. نیاز است گفت‌وگوی دقیقی با ذی‌نفعان انجام شود و براساس اطلاعات

شده و درنهایت استقلال دانشکده‌ها، دپارتمان‌ها و هیئت‌های علمی و مالکیت فردی و نوآوری نیز حداکثر می‌شود.

استاد با آزادی عمل بر پایه شناخت دانشجویان و آگاهی از توانایی‌های خود می‌تواند آموزش‌های کارآفرینی بهتری ارائه دهد. برانگیختن و تحریک دانشجویان یکی از اصلی‌ترین وظایف در آموزش کارآفرینی است و استادی که آزادی عمل دارد، بهتر می‌تواند دانشجویان را در مسیر کارآفرین شدن قرار دهد.

۱-۲. بعد: نهاد سازمانی

۱-۱۰-۲. مقوله اصلی: نهادینه‌سازی یادگیری و تدریس کارآفرینانه / مقوله فرعی: آموزش کارآفرینانه در راهبرد دانشگاه

راهبرد شانزدهم: تعیین اهداف، مأموریت و برنامه‌های راهبردی آموزش کارآفرینانه دانشگاه

به‌منظور ایجاد فرهنگ کارآفرینی در دانشگاه، لازم است دانشگاه خود را یک سازمان کارآفرینی بداند و محیط دانشگاهی براساس ارزش‌ها / اهداف مشترک (و نه نظام‌های کنترلی جزئی) یکپارچه شود. از این رو، لازم است در راهبرد کارآفرینی دانشگاه جایگاه کارآفرینی و فعالیت‌های کارآفرینانه معین شوند (سازمان همکاری‌های بین‌الملل، ۲۰۱۲).

دانشگاه باید یک بیانیه مأموریت کاری با یک بینش^{۱۱} کارآفرینانه برای آینده دانشگاه داشته باشد. در این خصوص لازم است جایگاه آموزش کارآفرینانه در راهبرد دانشگاه به وضوح در بیانیه چشم‌انداز و رسالت دانشگاه مشخص شده باشد (علی‌پور توپکاتلو، ۱۳۹۵). همچنین اهداف انجام فعالیت‌های

11. Vision

پرداخت حقوق و دستمزد جدید مبتنی بر کنش‌های کارآفرینانه و ارتباط با جامعه و صنعت در دانشگاه

یکی از جنبه‌های مهم در دانشگاه کارآفرین تنوع نظام تأمین مالی در این دانشگاه است. دانشگاه‌ها زمانی کارآفرین هستند که از به حداکثر رساندن پتانسیل خود، تنوع بخشیدن به منابع مالی و کاهش وابستگی خود به بودجه دولتی / عمومی نهراسند (سازمان همکاری‌های بین‌الملل، ۲۰۱۲). در کنار تغییر ساختار در دانشگاه کارآفرین به واسطه مأموریت کارآفرینی و تحولات در مأموریت پژوهشی، در شکل‌گیری ساختار آموزشی دانشگاه کارآفرین نیز توجه به این موضوع اهمیت پیدا می‌کند. علاوه بر تنوع‌بخشی منابع مالی، متخصصان این حوزه معتقد هستند که لازم است نظام پرداخت حقوق و دستمزد عادلانه، به‌ویژه برای دانشجویان دکترا فراهم شود تا در کنار ایجاد زیرساخت‌های فیزیکی مناسب، زمینه‌ساز تبدیل این دانشجویان، به دانشجویان تمام‌وقت فراهم شود.

۲-۱-۳. مقوله فرعی: حمایت‌ها و همکاری‌ها

راهبرد بیستم: تسهیل و افزایش همکاری دانشگاه با مؤسسات دیگر (سازمان فنی و حرفه‌ای، جهاد دانشگاهی، جهاد کشاورزی و غیره) در امر آموزش کارآفرینی در قالب توافق‌نامه‌های مشترک

درگیر کردن فعال گستره‌ای از ذی‌نفع‌ها، یک عامل کمک‌کننده در دانشگاه‌های موفق کارآفرین محسوب می‌شود. ایجاد و پایدار کردن ارتباطات با همکاران و شرکای کلیدی در دست‌یابی به پتانسیل کامل یک دانشگاه، کارآفرینی در آموزش و همچنین فعالیت‌های دیگر مأموریت سوم دانشگاه ضروری است. سازوکار مهم ویژه برای تبادل دانش، جابه‌جایی دانشجویان است. این شامل برگزاری دوره‌های انترن‌شیپ و برنامه‌های آموزش و تبادل دانش است.

موجود برنامه‌ها، اهداف و مأموریت‌ها تدوین شوند. دانشگاه به‌گونه‌ای باید ساختاربندی شود که توسعه مجموعه مهارت‌ها و رفتارهای کارآفرینی را برانگیخته و حمایت کند. از این رو است که اقدام برای برگزاری سلسله نشست‌های تخصصی آشنایی با شاخص‌های دانشگاه کارآفرین (سروانی، ۱۳۹۶) در پیش‌برد اهداف کارآفرینی دانشگاه اهمیت می‌یابد.

۲-۱-۲. مقوله فرعی: ظرفیت‌های نهادی

راهبرد هجدهم: استقرار و تقویت واحد تشکیلاتی تخصصی برای توسعه مدیریت آموزش کارآفرینی با هماهنگی تشکیلات موجود

در متون پژوهشی پیشین، بر اهمیت استقرار و تقویت واحد تشکیلاتی تخصصی مستقل برای توسعه مدیریت آموزش کارآفرینی تأکید شده است تا با هماهنگی تشکیلات موجود در دانشگاه (مانند شورای کارآفرینی، مراکز رشد و غیره) همه امور مربوط به آموزش کارآفرینانه را مدیریت و هدایت کند (شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷). همچنین بیان شد که دانشگاه‌ها باید پست‌های سازمانی همچون پروفیسور کارآفرینی یا کارمند ارشد که حداقل مسئول کارآفرینی در سطح واحد / دانشگاه هستند را داشته باشد. این افراد باید در برنامه راهبردی طراحی آینده برای دانشگاه درگیر شوند.

دانشگاه‌هایی که پیرامون آینده تفکر می‌کنند، باید سفیران دانشجویی را هم داشته باشند و سازوکارها را سامان دهند. آن‌ها باید واحدهای تخصصی داشته باشند تا بازخوردها را دریافت و راهبردها و دوره‌ها را بر پایه این بازخوردها تعدیل و سازگار کنند (وایسما و همکاران، ۱۳۹۵).

راهبرد نوزدهم: استقرار نظام تأمین مالی و

۲-۱-۴. مقوله فرعی: بررسی ارزیابی و طراحی بهبود

راهبرد بیست و دوم: ایجاد و توسعه نظام رصد و ارزیابی کیفیت و شاخص‌های دانشگاه جامعه‌محور و کارآفرین در بخش آموزش

ساختار آموزش کارآفرینانه پیامدهایی به همراه دارد (کوثری، ۱۳۹۶؛ احمدزاده و همکاران، ۱۳۹۲). این پیامدها را در ۳ سطح فردی، سازمانی و اجتماعی اقتصادی تقسیم‌بندی می‌کند. به عبارت دیگر، انواع بسیار مختلفی از تأثیر، از فردی گرفته تا جهانی، وجود دارد که ممکن است یک دانشگاه به دنبال آن باشد. این اثرات هم بر ذی‌نفعان درون دانشگاهی (شامل دانشجویان فارغ‌التحصیلان، استادان) و هم ذی‌نفعان برون دانشگاهی (کسب‌وکارهای محلی، سازمان‌ها و کل جوامع) اثر می‌گذارد. شناخت این اثرات و استفاده از آن‌ها به‌عنوان بازخورد در بهبود عملکرد دانشگاه کارآفرین امری اساسی است.

درحقیقت، در اجرای برنامه راهبردی، لازم است برنامه اجرایی راهبرد کارآفرینی دانشگاه به‌گونه‌ای تدوین شود که در آن، نحوه ارزیابی میزان دستیابی به اهداف فعالیت‌های کارآفرینی دانشگاه با شاخص‌های روشن و کلیدی به وضوح مشخص شده باشند و یک نقشه راه راهبردی در قالبی ساده که به‌طور گسترده در سراسر دانشگاه استفاده می‌شود، ارائه شود. در این خصوص، لازم است مشخص شود که اثر تغییراتی که دانشگاه ایجاد کرده، چه بوده است. همان‌طور که در راهبرد دانشگاه لازم است اهداف فردی و شاخص‌های عملکردی برای همه گروه‌هایی که از اجرای راهبرد کارآفرینی پشتیبانی می‌کنند، تعیین شود، همچنین نیاز است پیشرفت

دانشگاه کارآفرین شامل مشارکت در شبکه‌ها و دیگر ارتباطات با سازمان‌های عمومی و خصوصی است که همکاری و هماهنگی میان عناصر اصلی از نظام ملی نوآوری در اشکال مختلف را فراهم می‌کند (جهانیان، ۱۳۸۹؛ راه‌پیما غیاث‌آبادی، ۱۳۹۴).

راهبرد بیست و یکم: فراهم آوردن امکان همکاری مؤثر همه رشته‌ها و گرایش‌ها در تدوین و برگزاری دوره‌ها، درس‌ها و دیگر امور آموزش کارآفرینی و کسب‌وکارها با رویکرد بین‌رشته‌ای

دانشگاه نسل دوم، دانشگاهیان تک‌رشته‌ای دارد که عمدتاً به‌صورت فردی یا با تیم‌های کوچک، در درون رشته خود، کار می‌کنند. اما دانشگاه کارآفرین و برنامه درسی کارآفرینانه از نظر ماهیت باید مبتنی بر رویکردی چندرشته‌ای باشد. رویکرد میان‌رشته‌ای بودن یکی از ویژگی‌ها و رویکردهای مهم در دانشگاه کارآفرین است. از این‌رو، در متون پژوهشی پیشین بر فراهم بودن امکان همکاری مؤثر همه رشته‌ها و گرایش‌ها در تدوین و برگزاری دوره‌ها، دروس و دیگر امور آموزش کارآفرینی و کسب‌وکارها تأکید شده است.

آموزش مطلوب در دانشگاه کارآفرین آموزشی است که رشته‌های گوناگون را دربرمی‌گیرد و تربیت متخصص بین‌رشته‌ای را هدف قرار می‌دهد. آموزش بین‌رشته‌ای کمک می‌کند دانشجویان به شکل متفاوت به شیوه‌های گوناگون بتوانند برای مسائل و چالش‌ها راه‌حل پیدا کنند. نکته کلیدی آن است که با آموزش‌های بین‌رشته‌ای دانشجویان برای تفکر و کارآفرینی درست توانایی داشته باشند.

است. این موضوع شامل انجام اقدامات مناسب در حوزه‌های مختلف ساختار آموزشی شده که در نهایت موجب توسعه کارآفرینی دانشگاهی می‌شود (سازمان همکاری‌های بین‌الملل، ۲۰۱۲).

به همین سبب، در این مقاله تلاش شد تا مشخص شود که به‌منظور تحول ساختار آموزش متناسب با دانشگاه کارآفرین چه راهبردهایی می‌توانند مدنظر سیاست‌گذاران عرصه آموزش عالی قرار گیرند. برای این منظور با بهره‌گیری از روش کیفی ترکیبی، به مرور نظام‌مند پژوهش‌های داخلی، ارائه چارچوب مفهومی و معرفی راهبردهای تحقق مأموریت آموزش دانشگاه کارآفرین اقدام شد. در مرور نظام‌مند پژوهش‌های پیشین، یافته‌ها حاکی از روند فزاینده توجه پژوهشگران به موضوع دانشگاه کارآفرین است. بیشتر پژوهش‌های حوزه آموزش دانشگاه کارآفرین در زمینه شناسایی صلاحیت‌های کارآفرینی دانشجویان و تأثیر آموزش بر آن‌ها تمرکز می‌کنند. موضوع طراحی آموزشی متناسب با دانشگاه کارآفرین موضوعی است که کمتر به آن توجه شده است.

مرور مقالات و پایان‌نامه‌های تدوین‌شده به زبان فارسی نشان‌دهنده این نکته است که این اسناد علمی به‌صورت عمده ابتدا بر پایه یک مدل اولیه یا تلفیق مدل‌های مطرح در سطح بین‌الملل بنا شده و سپس آن را برای کشور یا بومی‌سازی کردند و یا همان مدل (ها) را استفاده کردند؛ بنابراین با توجه به سابقه پژوهشی نویسندگان این مقاله، اطمینان حاصل شد که جنبه‌ای از مدل‌های مطرح بین‌الملل از مطالعه جا نمانده است.

علاوه بر مرور همه مقالات داخلی (که در حقیقت دربرگیرنده ابعاد بومی‌سازی شده و ابعاد بین‌المللی هستند)، کارشناسان و متخصصان این حوزه نیز در

در برابر این اهداف نیز به‌طور منظم سنجیده و ارزیابی شود (کوثری، ۱۳۹۶؛ احمدزاده و همکاران، ۱۳۹۲).

راهبرد بیست و سوم: وجود تیم‌های بهبود مستمر از طریق تحلیل و تفسیر شواهد و نتایج ارزیابی

درک تأثیر تغییرات ایجادشده توسط دانشگاه گام مهمی در مسیر بازنگری و بهبود مستمر راهبردها و اقدامات برای تحقق اهداف دانشگاه کارآفرین است. از این رو، در متون پژوهشی، علاوه بر نظام رصد و ارزیابی کیفیت، بر وجود تیم‌های بهبود مستمر تأکید می‌شود تا با تحلیل و تفسیر شواهد و نتایج ارزیابی به شناسایی حلقه‌های مفقوده و زمینه‌های بهبود بپردازند.

ارزیابی و بازخورد مستمر و همه‌جانبه نسبت به تمام برنامه‌ها و فعالیت‌های کارآفرینی در دانشگاه یکی از ضروریات در توسعه دانشگاه کارآفرین است و تأکید مستمر بر کیفیت، خلاقیت و نوآوری برای هر سازمانی نیاز است. دانشگاه کارآفرین به‌منظور رشد و بهبود مستمر خود نیازمند طراحی فرایندهای دقیق ارزیابی و توسعه است. در این راستا، ۳ مؤلفه ارزیابی درونی، ارزیابی بیرونی و بازنگری و اصلاح مستمر شناسایی و تأیید شده است (علی‌پور توپکاتلو، ۱۳۹۵؛ جهانیان، ۱۳۸۹).

۴. بحث و نتیجه‌گیری

آموزش از زمان پیدایش دانشگاه‌ها، جزء اصلی‌ترین مأموریت‌های آن‌ها بوده که با اضافه شدن مأموریت‌های جدید، یعنی پژوهش و کارآفرینی دچار تحول و دگرگونی شده است. طراحی آموزشی کارآفرینانه یکی از ابعاد کلیدی دانشگاه کارآفرین به‌منظور توسعه ذهنیت و فرهنگ کارآفرینی

و راهبردهای ممکن برای تحول ساختار آموزشی دانشگاه‌ها را ارائه می‌دهد.

پژوهش‌های پیشین حکایت از آن داشتند که ساختارهای موجود در دانشگاه‌های کشور با هدف آموزش تخصصی دانشجویان در یک رشته خاص شکل گرفته و تقویت و تربیت کارآفرینی در تمام دانشجویان کمتر مدنظر بوده است. درباره استفاده از استادان کارآفرین یا ارائه آموزش‌های ویژه برای نیل اعضای هیئت علمی به سمت کارآفرینی، وضعیت بسیار بغرنج‌تر است. از این رو، علاوه بر ضعف نظام آموزشی دانشگاه در آموزش مفاهیم کارآفرینی، نبود ساختارهای مکمل برای ایجاد زیرساخت فیزیکی برای توسعه روحیه کارآفرینی بین دانشجویان و استادان از ضعف‌های دیگر این نظام است (حدادی و همکاران، ۱۳۹۶).

با در نظر داشتن این ضعف‌ها سیاست‌گذاران عرصه آموزش عالی کشور در بیانیه آینده دانشگاه در ایران، جامعه‌محوری و کارآفرینی (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۳۹۹)، ۷ سیاست را برای حل مشکلات موجود در این عرصه پیشنهاد داده‌اند. یکی از سیاست‌های مورد توجه در این بیانیه «جامعه‌نگری در عرصه‌های ۳ گانه آموزشی، پژوهشی، فرهنگی و اجتماعی، مسئله‌مداری و داشتن نگاه دقیق نسبت به نیازها، گره‌ها و عرصه‌های جدید فعالیت و غیره به‌منظور تنظیم ساختار و مأموریت دانشگاه برای تربیت نیروی انسانی، دانش، فناوری و مهارت‌های لازم» مطرح شده است. این پژوهش با تمرکز بر بُعد آموزش در این سیاست، تلاش کرده است تا سیاست‌ها و اقدامات لازم را در این حوزه شناسایی کند.

تکمیل موارد (اقدامات و راهبردها) به پژوهشگران یاری رساندند. این متخصصان از افرادی انتخاب شدند که نقش فعال پژوهشی و اجرایی در این حوزه دارند.

در طراحی چارچوب مفهومی ساختار آموزش در دانشگاه کارآفرین از روش سنتز چارچوب استفاده شد. برای این منظور بعد از انتخاب چارچوب مفهومی اولیه، با مرور نظام‌مند پژوهش‌های داخلی، همه مضامین مطرح‌شده در مدل‌های آموزش کارآفرینانه استخراج و دسته‌بندی شد و در نهایت، چارچوب مفهومی نهایی تحقق مأموریت آموزش در دانشگاه کارآفرین بازطراحی شد. چارچوب مفهومی متشکل از ۳ بُعد، ۹ مقوله اصلی و ۱۸ مقوله فرعی است. ابعاد شامل دانشجو (شامل ۴ مقوله اصلی و ۷ مقوله فرعی)، استاد (۴ مقوله اصلی و ۷ مقوله فرعی) و نهاد سازمانی (۱ مقوله اصلی و ۴ مقوله فرعی) هستند. همچنین با استفاده از گروه کانونی متشکل از ۸ تن از متخصصان حوزه دانشگاه کارآفرین، ۲۳ راهبردهای تحقق مأموریت آموزش متناظر با چارچوب مفهومی تدوین شد.

به‌رغم اهمیت موضوع، مقالات فارسی معدودی به ارائه راهبردهای دانشگاه کارآفرین پرداخته‌اند و بیشتر مضامین در قالب ابعاد و مقوله‌ها مطرح شده‌اند. یکی از این معدود پژوهش‌ها، شریف‌زاده و همکاران در سال ۱۳۹۷ است که با مطالعه موردی دانشکده علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان در جریان توسعه یک زیست‌بوم خرد کارآفرینی مبتنی بر دانشگاه، چالش‌ها و نیز راهکارها و سیاست‌های اجرایی متناسب به‌منظور پاسخگویی به چالش‌ها را معرفی می‌کند. پژوهش حاضر، با ترکیب یافته‌های این پژوهش با سایر پژوهش‌ها و تمرکز بر تنها مأموریت آموزش، نگاه جامعه‌تری از همه اقدامات

به‌عنوان نهاد بالادستی به رسمیت شناخته شده و به این معیار وزن مناسبی تخصیص یابد.

در مقوله نهادینه‌سازی یادگیری کارآفرینی، راهبرد تسهیل و افزایش همکاری دانشگاه با مؤسسات دیگر در امر آموزش کارآفرینی در قالب توافق‌نامه‌های مشترک باید از سوی معاونت پژوهشی وزارت عتف و به‌ویژه اداره کل ارتباط با جامعه و صنعت این معاونت در تعامل نزدیک با دانشگاه‌های کشور در دستور کار قرار گیرد.

در این میان، نقش نهادهای بالادستی همچون وزارت علوم و شورای انقلاب فرهنگی بسیار مهم و ضروری است. برای مثال، درباره ۴ راهبرد «ترقیع، ارتقا و ارزشیابی استادان بر اساس معیارهای آموزش کارآفرینانه»، «تغییر در نظام و معیارهای پذیرش دانشجویان»، «فراهم آوردن امکان آزادی عمل استادان در اتخاذ روش‌ها، منابع و همکاری‌ها برای تدریس کارآفرینانه» و «استقرار نظام تأمین مالی و پرداخت حقوق و دستمزد جدید مبتنی بر کنش‌های کارآفرینانه و ارتباط با جامعه و صنعت» با توجه به ساختار آموزش عالی کشور، هر چند اقدامات پراکنده‌ای توسط دانشگاه‌ها انجام می‌شود، تحقق کامل این راهبردها در سطح دانشگاه موضوعیت ندارد و لازم است اقدامات لازم در سطح وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (عتف) توجه شود.

در ضمیمه این مقاله، برخی اقدامات ذیل راهبردها ارائه شده که صرفاً از پژوهش‌های پیشین داخلی یا بیان‌شده توسط برخی از اعضای گروه کانونی هستند. به‌عبارت‌دیگر، تحلیل روایی محتوایی این اقدامات در این پژوهش انجام نشده که می‌تواند موضوع پژوهش‌های آتی باشد. شناسایی اقدامات انجام‌شده در دانشگاه‌های کارآفرین برتر دنیا که بتوان به مدل‌های موجود اضافه کرد، موضوعی است که می‌تواند مورد توجه پژوهش‌های آتی قرار گیرد.

با توجه به مواردی که ذکر شد، یافته‌های این پژوهش به‌عنوان نقطه آغازین انتخاب راهبردها و اقدامات تحقق مأموریت آموزش در دانشگاه کارآفرین می‌تواند راهگشای سیاست‌گذاران و مدیران فعال در حوزه آموزش عالی که به‌دنبال ترغیب جامعه‌محوری و کارآفرینی در دانشگاه‌های کشور هستند، باشد. در این مسیر توصیه می‌شود به‌منظور تحقق هرچه بهتر مأموریت آموزش در دانشگاه کارآفرین هنگام طراحی سیاست‌های کلان این حوزه به ۳ بُعد دانشجو، استاد و نهاد سازمانی نگاهی متوازن داشته و متناسب با وضع موجود مؤسسه آموزشی به اتخاذ راهبرد مناسب برای ابعاد مذکور اقدام کنند، چراکه غفلت از یک بُعد می‌تواند کارایی و اثربخشی مقوله آموزش در دانشگاه کارآفرین را تحت‌تأثیر خود قرار داده و زمینه‌ساز عدم تحقق تحول دانشگاه‌ها در مسیر جامعه‌محوری و کارآفرینی را در پی داشته باشد. در همین راستا، چند پیشنهاد سیاستی به نهادهای مرتبط با توسعه کارآفرینی در حوزه آموزش عالی با توجه به نتایج این پژوهش به شرح زیر ارائه می‌شود:

در مقوله جذب و انتخاب دانشجویان هنگام ورود به دانشگاه پیشنهاد می‌شود که راهبرد تغییر در نظام پذیرش و بازآرایی معیارهای ارزیابی دانشجویان با رویکرد افزایش گرایش به فعالیت‌های نوآوری، کارآفرینانه و رفع نیاز جامعه در سرفلوحه فعالیت‌های سازمان سنجش کشور و وزارت عتف، به‌خصوص در مقاطع ورود به دوره‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد قرار گیرد.

در مقوله جذب استادان (آموزش‌گران)، راهبرد جذب اعضای هیئت علمی براساس ملاک‌های کارآفرینانه و جامعه‌محوری به‌عنوان یکی از معیارهای مؤثر در استخدام استادان باید از سوی هیئت‌های جذب دانشگاه‌ها و نیز شورای عالی انقلاب فرهنگی

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

کلیه اصول اخلاقی در این مقاله در نظر گرفته شده است.

حامی مالی

این تحقیق با حمایت مالی مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور انجام شده است.

مشارکت نویسندگان

نویسندگان به یک اندازه در نگارش مقاله مشارکت داشته‌اند.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

تشکر و قدردانی

بدین‌وسیله از حمایت مالی مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور برای انجام این تحقیق کمال تشکر و قدردانی را داریم.

علاوه‌براین، پژوهش حاضر به‌طور ویژه به بیان راهبردهای دانشگاه کارآفرین متناظر با چارچوب مفهومی اشاره‌شده در مقاله پرداخته است. این موضوع که کدام‌یک از این راهبردها تأثیر بیشتری بر هدف تحقق مأموریت آموزش دانشگاه کارآفرین داشته و اینکه چه رابطه‌ای بین آن‌ها برای تحقق این هدف برقرار است، در مقاله دیگر سمندر علی‌اشتهاردی در سال ۱۴۰۱ بررسی شده است.

درنهایت، دانش‌افزایی و نیز محدودیت این پژوهش را می‌توان در ۳ مقوله ذیل خلاصه کرد:

الف) ارائه تحلیل برون‌داد پژوهش‌های داخلی در حوزه دانشگاه کارآفرین و ساختار آموزشی دانشگاه کارآفرین

پژوهش حاضر از معدود پژوهش‌هایی است که به مرور نظام‌مند پژوهش‌های داخلی در حوزه دانشگاه کارآفرین و ساختار آموزش دانشگاه کارآفرین می‌پردازد. در ارائه تحلیل برون‌داد، به‌دلیل محدودیت بانک‌های اطلاعاتی داخلی در نمایه کردن همه مقالات و پایان‌نامه‌ها می‌توان استنباط کرد که جست‌وجوی اسناد علمی به‌صورت کامل انجام نشده باشد. هرچند، به‌دلیل تلفیق جست‌وجو در پایگاه‌های مختلف انتظار می‌رود این محدودیت در اصل تحلیل نتایج، تأثیرگذار نبوده باشد.

ب) ارائه چارچوب مفهومی تحقق مأموریت آموزش دانشگاه کارآفرین: با سنتز مدل‌های پیشین داخلی و ارائه چارچوب مفهومی جامع که دربرگیرنده همه مضامین مطرح‌شده در مدل‌های پیشین داخلی است

ج) ارائه راهبردهای تحقق مأموریت آموزش دانشگاه کارآفرین: با استفاده از گروه کانونی متشکل از متخصصان حوزه دانشگاه کارآفرین

منابع فارسی

- برهام چوبین، م.، مشرف جوادی، م. و صفری، ع. (۱۳۹۵). ارزیابی و رتبه‌بندی معیارهای دانشگاه کارآفرین (مورد مطالعه: دانشگاه‌های استان اصفهان). نشریه توسعه کارآفرینی، ۹(۴)، ۷۱۰-۶۹۱.
- بهزادی، ن.، رضوی، س. و حسینی، س. ر. (۱۳۹۳). طراحی الگوی مفهومی دانشگاه کارآفرین با رویکرد کارآفرینی سازمانی. فصلنامه علمی پژوهشی توسعه کارآفرینی، ۷(۴)، ۶۹۷-۷۱۳.
- جوانمردی، ش.، عباس پور، ع.، خورسندی طاسکوه، ع. و غیائی ندوشن، س. (۱۳۹۷). طراحی الگوی دانشگاه نوآور در چارچوب اکوسیستم نوآوری در ایران. آموزش عالی ایران، ۱۰(۴)، ۱۷۰-۱۳۷.
- جوانمردی، م.، شریفی، ن. و رستمی، ا. (۱۳۹۷). ارزیابی وضعیت آموزش‌های دانشگاهی برای ترویج کارآفرینی در رشته زبان و ادبیات عربی (با تکیه بر محتوای آموزشی و روش‌های تدریس). مجله الجمعیه العلمیه الايرانیه للغه العربیه و آداب‌ها، فصلیه علمیه محکمه، ۱۴(۲)، ۱۳۶-۱۱۷.
- جهانپان، ر. (۱۳۸۹). بررسی راهکارهای توسعه کارآفرینی در آموزشگاه‌های فنی و حرفه‌ای دانشگاه آزاد اسلامی. تحقیقات مدیریت آموزشی، ۲(۲)، ۷۴-۵۱.
- حجازی، ا.، نوه ابراهیم، ع.، بهرنگی، م. و زین‌آبادی، م. ر. (۱۳۹۴). شناسایی عوامل تأثیرگذار بر برنامه‌های توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزش عالی ایران (چارچوبی برای برنامه‌ریزی اجرا و ارزیابی). ره‌یافتی نو در مدیریت آموزشی، ۲۱، ۲۴۲-۲۲۹.
- حدادی، ا.، کیانی، غ. و جعفری‌زاده، ه. (۱۳۹۶). اجرای طرح مهارت‌آموزی و کارآموزی دانشجویان به شیوه نوین. نشریه کارآفرین، ۱۴(۴۱)، ۱۱۹-۱۰۵.
- حسینی‌نیا، غ. ح. و موسوی، س. ش. (۱۳۹۷). آموزش کارآفرینی در دانشگاه‌ها، روش‌ها و چالش‌ها. نامه آموزش عالی، ۱۱(۴۱)، ۸۸-۵۹.
- راه‌پیمای غیاث‌آبادی، م. (۱۳۹۴). ویژگی‌های کلاس درس کارآفرینانه از دیدگاه اعضای هیئت علمی و دانشجویان کارآفرین دانشگاه بیرجند. [پایان‌نامه کارشناسی ارشد]. بیرجند: دانشگاه بیرجند.
- رحیمی، م. (۱۳۹۶). شناسایی عوامل مؤثر بر آموزش اثربخش
- اجاقی، ص.، رضایی، ب.، نادری، ن. و جعفری، ج. (۱۳۹۶). ارزیابی کیفیت خدمات آموزش کارآفرینی (مطالعه موردی: دانشکده کشاورزی دانشگاه رازی کرمانشاه). مطالعات کارآفرینی و توسعه پایدار در کشاورزی، ۳(۳)، ۱۲-۱.
- اجاقی، ص.، رضایی، ب.، نادری، ن. و جعفری، ج. (۱۳۹۵). ارائه الگوی مفهومی مؤلفه‌های خرد و کلان نظام آموزش مطالعات کارآفرینی و توسعه پایدار در کشاورزی، ۳(۴)، ۵۴-۳۹.
- احمدزاده، م.، سالارزهی، ح. ا. و یعقوبی، ن. (۱۳۹۲). بررسی و تحلیل اثربخشی آموزش کارآفرینی در رشته‌های کارآفرینی با استفاده از مدل ماتریس رضایت. مجله پژوهش‌های مدیریت عمومی، ۶(۲۲)، ۱۳۰-۱۰۵.
- احمدی، ح. و امیدى نجف‌آبادی، م. (۱۳۸۸). بررسی وضعیت آموزش‌های دانشگاهی برای ترویج کارآفرینی (مطالعه موردی: دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات تهران). پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی، ۲(۳)، ۷۲-۶۲.
- امیراسماعیلی، م. ر.، صابری، س. ح. و پرخورداری، ف. (۱۳۹۷). ارزیابی دانشگاه علوم پزشکی کرمان براساس ویژگی‌های دانشگاه کارآفرین. طب و تزکیه، ۲۷(۳)، ۲۱۴-۲۰۴.
- اولادیان، م.، سیف نراقی، م.، نادری، ع. ا. و شریعتمدار، ع. (۱۳۸۹). بررسی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی از دیدگاه دانش‌آموختگان دانشگاه تهران و مدیران کارآفرین شهر تهران به‌منظور فراهم کردن الگوی مناسب برنامه درسی دوره کارشناسی علوم تربیتی گرایش (مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی). فصلنامه اندیشه‌های تازه در علوم تربیتی، ۵(۲)، ۱۰۳-۸۱.
- بالنصاف، ا. (۱۳۹۰). رابطه آموزش‌های دانشگاهی با پرورش روحیه کارآفرینی در دانشجویان کارشناسی ارشد رشته‌های برنامه‌ریزی آموزشی و سنجش و اندازه‌گیری در دانشگاه علامه طباطبائی در سال ۱۳۸۸ [پایان‌نامه کارشناسی ارشد]. تهران: دانشگاه علامه طباطبائی.
- برادران، م.، عابدی، ب.، خسروی‌پور، ب.، یعقوبی، ج. و یزدان پناه، م. (۱۳۹۶). تدوین الگوی دانشگاه کارآفرین کشاورزی و منابع طبیعی از دیدگاه مدیریت آموزش کشاورزی. پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، ۹(۴۰)، ۱۳۹-۱۲۳.

و مهندسی، علوم انسانی و هنر (مطالعه موردی: دانشگاه غیردولتی علم و فرهنگ) [پایان‌نامه کارشناسی ارشد]. تهران: دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه علم و فرهنگ.

فضلی‌فرد، س.، لطفی‌هروی، م. و سمندر علی‌اشتهاردی، م. (۲۰۲۱). جایز اعطایی به جامعه‌محوری و کارآفرینی در دانشگاه‌ها. سیاست‌نامه علم و فناوری، ۱۱(۴)، ۹۸-۱۱۴.

کاشانی، ت.، رسولی، م. و سلیمان‌پور، م. (۱۳۹۶). بررسی عوامل مؤثر بر مهارت‌های کارآفرینی دانشجویان رشته کشاورزی دانشگاه فنی و حرفه‌ای در استان تهران. پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی، ۱۰(۱)، ۶۳-۵۳.

کریمی، س. (۱۳۹۴). استفاده از بازی‌های شبیه‌ساز کسب‌وکار در آموزش کارآفرینی کشاورزی. کارآفرینی در کشاورزی، ۳(۳)، ۶۰-۴۳.

کواری، س. ح. و حسینی، م. (۱۳۹۰). نیازسنجی دوره‌های آموزشی موردنیاز و پیشنهادی به‌منظور ایجاد کارآفرینی و کاریابی در دانشجویان و دانش‌آموختگان دانشگاه‌های علوم پزشکی جنوب کشور. مجله دانشگاه علوم پزشکی پارس (دانشگاه علوم پزشکی جهرم)، ۱۹(۱)، ۶۰-۵۴.

کوثری، ن. (۱۳۹۶). ارزیابی مؤلفه‌های دانشگاه کارآفرین: مطالعه موردی دانشگاه‌های غرب کشور [پایان‌نامه کارشناسی ارشد]. همدان: دانشگاه بوعلی سینا.

مجلل چوبقلو، م.، فام، ر. ع. و تمجدتاش، ا. (۱۳۹۰). آسیب‌شناسی فرایند کارآفرینی در برنامه درسی رشته‌های تحصیلی دانشگاهی (مطالعه موردی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب). مدیریت بهره‌وری، ۵(۱۸)، ۱۸۷-۱۶۷.

محسنی، ه. (۱۳۹۷). شناسایی عوامل مؤثر جهت تبدیل دانشگاه‌ها به دانشگاه کارآفرین. فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی، ۷(۴)، ۲۰۸-۱۸۷.

موحدمحمدی، ح.، شاعری، ف. و علم‌بیگی، ا. (۱۳۹۸). راهبردهای حمایتی آموزش کارآفرینانه کشاورزی از دیدگاه خبرگان. پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، ۶(۴۸)، ۲۲۹-۱۷.

موحدی، ر.، حیدری ترازک، خ. و سامیان، م. (۱۳۹۳). آموزش کارآفرینی کشاورزی پیش‌نیاز توسعه کشاورزی. مطالعات کارآفرینی و توسعه پایدار در کشاورزی، ۱(۴)، ۸۸-۳۳.

کارآفرینی و ارائه مدل بهینه [پایان‌نامه کارشناسی ارشد]. کرمانشاه: دانشگاه رازی.

رضایی، ر. ا. و میری‌کرم، ف. (۱۳۹۷). تأثیر مؤلفه‌های آموزش‌های کارآفرینانه بر توسعه مهارت‌های کارآفرینانه در دانشجویان رشته‌های کشاورزی (مورد مطالعه: دانشگاه تهران). تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی، ۴۹(۲)، ۲۲۵-۲۳۸.

زالی، م. و رضوی، س. م. (۱۳۸۳). بررسی تحلیلی آموزش کارآفرینی در دانشگاه‌ها. پژوهش‌نامه مدیریت اجرایی، ۱۱(۱۶)، ۸۱-۵۲.

ابوالقاسمی، ف. (۱۳۹۵). شناسایی و اولویت بندی عوامل مؤثر بر کارآفرینی سازمانی در دانشگاه سیستان و بلوچستان. [پایان‌نامه کارشناسی ارشد]. سیستان و بلوچستان: سیستان و بلوچستان.

سمندر علی‌اشتهاردی، م. (۱۴۰۱). مدل‌سازی ساختاری تفسیری راهبردهای تحقق مأموریت آموزش در دانشگاه کارآفرین. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی [در دست انتشار].

شریف‌زاده، م. ش.، عبدالله‌زاده، غ. خ. و نجفی‌نژاد، ع. (۱۳۹۷). موردکاوی تجربه‌گذار به دانشگاه کارآفرین: دانشگاه به‌سان یک زیست‌بوم کارآفرینی خرد. مطالعات کارآفرینی و توسعه پایدار کشاورزی، ۵(۲)، ۶۹-۳۳.

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. (۱۳۹۹). آینده دانشگاه در ایران، جامعه‌محور و کارآفرین. تهران: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.

علی‌پور توپکانتلو، ح. ع. (۱۳۹۵). شناسایی و ارزیابی شاخص‌های دانشگاه در تبدیل شدن به دانشگاهی کارآفرین و نوآور با رویکرد تحلیل سلسله‌مراتبی فازی (مطالعه موردی دانشگاه پیام نور تهران) [پایان‌نامه کارشناسی ارشد]. تهران: دانشگاه پیام نور.

غلام‌پور، ز. و کلیچ، م. (۱۳۹۱). ارزیابی اثربخشی دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت مهارت‌های کارآفرینی بر دانشجویان و دانش‌آموختگان استان مازندران. پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ۱۸(۱)، ۱۵۱-۱۲۹.

فضلعلی، ب. (۱۳۹۵). مقایسه وضعیت مؤلفه‌های کارآفرینی دانشگاهی از دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشکده‌های فنی

موسوی، س. ح.، صالحی عمران، ا.، فراستخواه، م. و توفیقی، ج. (۱۳۹۶). ارائه مدل توسعه دانشگاه کارآفرین در ایران. فصلنامه آموزش مهندسی ایران، ۱۹ (۷۶)، ۱-۲۸.

مهدوی‌مزده، م.، بانک، م.، زاهدی، م. و پورمسگری، م. (۱۳۹۲). تعیین شاخص‌های تأثیرگذار در کارآفرین بودن دانشگاه‌های دولتی ایران و رتبه‌بندی دانشگاه‌ها از این منظر. سیاست علم و فناوری، ۱۶ (۱)، ۸۱-۹۸.

نادری‌بنی، ن. (۱۳۹۲). بررسی نقش فعالیت‌های اصلی و پشتیبانی دانشگاهی در کارآفرینی دانشگاه‌های دولتی ایران و ارائه الگوی دانشگاه کارآفرین [پایان‌نامه دکترای تخصصی]. اصفهان: دانشگاه اصفهان.

نعمت‌الهی، ز.، رعنائی کردشولی، ح. ا.، محمدلو، م. ع. و سلیمی، ق. (۱۳۹۸). مروری نظام‌مند بر قابلیت‌های دانشگاه نسل سوم. مطالعات آموزش و یادگیری، ۱۱ (۱)، ۲۱۷-۱۸۳.

وایسما، ی.، اتزگووتیز، ه. و گیب، آ. (۱۳۹۵). دانشگاه نسل سوم و دانشگاه کارآفرین [مترجم، ا. نبی‌پور]. بوشهر: دانشگاه علوم پزشکی بوشهر.

مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور. (۱۳۹۹). کارآفرینی و جامعه‌محوری. تهران: مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور.

References

- Abolghasemi, F. (2016). [Identifying and prioritizing effective factors on organizational entrepreneurship in the University of Sistan and Baluchistan (Persian)] [MA thesis]. Sistan and Baluchistan: University of Sistan and Baluchistan [Link]
- Ahmadi, H., & Omid Najafabadi, M. (2009). [Investigating the status of university education to promote entrepreneurship (case study: Faculty of Agriculture and Natural Resources, Islamic Azad University, Tehran Science and Research Unit) (Persian)]. *Journal of Agricultural Extension and Education Research*, 2(3), 63-72. [Link]
- Ahmadzadeh, M., Salarzahi, H. A., & Yaghoobi, N. M. (2013). [The study and analyzing effectiveness of entrepreneurship education in the field of entrepreneurship by using of satisfaction matrix model. (Persian)]. *Public Management Researches*, 6(22), 105-130. [Link]
- Almahry, F. F., Sarea, A. M., & Hamdan, A. M. (2018). A review paper on entrepreneurship education and entrepreneurs' skills. *Journal of Entrepreneurship Education*, 21(25), 1-7. [Link]
- Amir Esmacili, M. R., Saberi, S. H., & Barkhordari, F. (2018). [Evaluation of Kerman University of Medical Sciences Entrepreneurship based on characteristics of entrepreneurial universities (Persian)]. *Journal of Medicine and Cultivation*, 27(3), 204-214. [Link]
- Ba Ensaf, I. (2011). [The relationship between university education and the development of entrepreneurial spirit in master's students of educational planning and measurement at Allameh Tabatabai University in 2018 (MA thesis)]. Tehran: Allameh Tabatabai University. [Link]
- Bahramchoobin, M., Moshref Javadi, M. H., & Safari, A. (2017). [Evaluating and ranking entrepreneurial university factors: Case of Isfahan Province Universities (Persian)]. *Journal of entrepreneurship development*, 9(4), 691-710. [Link]
- Baradaran, M., Abedi, B., Khosravipour, B., Yaghobi, J., & Yazdanpanah, M. (2017). [Developing a pattern to establish an entrepreneurial University of Agriculture and Natural Resources from perspective of agricultural education management (Persian)]. *Journal of Agricultural Education Administration Research*, 9(40), 123-139. [Link]
- Behzadi, N., Razavi, S. M., & Hosseini, S. R. (2015). [Designing a conceptual model for an entrepreneurial university; using corporate entrepreneurship approach (Persian)]. *Journal of Entrepreneurship Development*, 7(4), 697-713. [Link]
- Brunton, G., Oliver, S., & Thomas, J. (2020). Innovations in framework synthesis as a systematic review method. *Research Synthesis Methods*, 11(3), 316-330. [PMID]
- Carroll, C., Booth, A., & Cooper, K. (2011). A worked example of "best fit" framework synthesis: A systematic review of views concerning the taking of some potential chemopreventive agents. *BMC Medical Research Methodology*, 11, 29. [DOI:10.1186/1471-2288-11-29] [PMID] [PMCID]
- Carroll, C., Booth, A., Leaviss, J., & Rick, J. (2013). Best fit" framework synthesis: Refining the method. *BMC Medical Research Methodology*, 13, 37. [PMID] [PMCID]
- Clark, B. R. (1998). The entrepreneurial university: Demand and response. *Tertiary Education and management*, 4(1), 5-16. [DOI:10.1080/13583883.1998.9966941]
- Dixon-Woods, M. (2011). Using framework-based synthesis for conducting reviews of qualitative studies. *BMC Medicine*, 9, 39. [PMID] [PMCID]
- Fazlifard, S., Lotfi Heravi, M. M., & Samandar Ali Eshtehardi, M. (2021). [Awards to entrepreneurship and engagement in higher education (Persian)]. *Science and Technology Policy Letters*, 11(4), 98-114. [Link]
- Fazlali, B. (2016). [Comparison of the status of academic entrepreneurship components from the point of view of faculty members of technical and engineering faculties, humanities and arts (case study: Non-Governmental University of Science and Culture) (Persian)] [MA University]. Tehran: University of Science and Culture. [Link]
- Ghina, A., Simatupang, T. M., & Gustomo, A. (2017). Entrepreneurship education within higher education institutions (HEIs). In S. Renes (Eds), *Global voices in higher education*. London: IntechOpen. [Link]
- Gholampoor, Z., & Kelich, M. (2012). [Evaluating the effectiveness of entrepreneurial skills short-term training courses on College Students and Graduates Mazandaran Province (Persian)]. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 18(1), 129-151. [Link]
- Gibb, A. (2012). Exploring the synergistic potential in entrepreneurial university development: Towards the building of a strategic framework. *Annals of Innovation*

- & *Entrepreneurship*, 3(1), 16742. [DOI:10.3402/aie.v3i01.17211]
- Guerrero, M., Urbano, D., Fayolle, A., Klofsten, M., & Mian, S. (2016). Entrepreneurial universities: Emerging models in the new social and economic landscape. *Small Business Economics*, 47, 551-563. [DOI:10.1007/s11187-016-9755-4]
- Hägg, G., & Gabriellson, J. (2019). A systematic literature review of the evolution of pedagogy in entrepreneurial education research. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 26(5), 829-861. [DOI:10.1108/IJEBR-04-2018-0272]
- Hadadi, E., Kiyai, Gh., & Jafarizade, H. (2017). [Implementation of students' skills training and internship plan in a new way (Persian)]. *Karafan*, 14(41), 105-119. [Link]
- Hejazi, A., Navebrahim, A., Behrangi, M. R., & Zeinabadi, H. R. (2015). [Identifying the influencing factors on entrepreneurship education development programs in Iran's Higher Education System (framework for implementation planning and evaluation) (Persian)]. *Bimonthly Journal of New Approaches in Educational Administration*, 21, 229-242. [Link]
- Hosseini Nia, G. H., & Mosavi, S. S. (2018). [Entrepreneurship training in universities: Methods and challenges (Persian)]. *Higher Education Letter*, 11(41), 59-88. [Link]
- Jahanian, R. (2010). [Reviewing the strategies of developing entrepreneurship in Professional Technical Institutes of Islamic Azad University (Persian)]. *Educational Administration Research Quarterly*, 2(2), 51-74. [Link]
- Javanmardi, S., Abaspoor, A., Khorsandi Taskooh, A., & Ghiyasi Nodoshan S. (2018). [Designing an innovative university model in the framework of the innovation ecosystem in Iran (Persian)]. *Iranian Higher Education*, 10(4), 137-170. [Link]
- Javanmardi, M., Sharifi, N., & Rostami, E. (2018). [Evaluation of the state of university education to promote entrepreneurship in the field of Arabic language and literature (based on educational content and teaching methods) (Persian)]. *Iranian Association of Arabic Language and Literature*, 14(2), 117-136. [Link]
- Karimi, S. (2015). [Using business simulation games in agricultural entrepreneurship education (Persian)]. *Journal of Studies in Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development*, 2(3), 43-60. [Link]
- Kashani, T., Rasouli, M., & Soleimanpour, M. (2017). [Examine the factors affecting entrepreneurial skills of agricultural students in technical and vocational University of Tehran (Persian)]. *Journal of Agricultural Extension And Education Research*, 10(1), 53-63. [Link]
- Kavari, S. A., & Hosseini, M. A. (2011). [Needs assessment of entrepreneurship educational course and students and graduates' employment in universities of medical sciences in the south of Iran (Persian)]. *Journal of Jahrom University of Medical Sciences*, 9(1), 54-60. [Link]
- Kirby, D. A., Guerrero, M., & Urbano, D. (2011). Making universities more entrepreneurial: development of a model. *Canadian Journal of Administrative Sciences/Revue Canadienne des Sciences de l'Administration*, 28(3), 302-316. [DOI:10.1002/cjas.220]
- Kosari, N. (2017). [Evaluation of the components of entrepreneurial university: A case study of universities in the west of the country (Persian)] [MA thesis]. Hamedan: Bu-Ali Sina University. [Link]
- Lukovics, M., & Zuti, B. (2017). Successful universities towards the improvement of regional competitiveness: Fourth generation universities. Retrieved from: [Link]
- Mahdavi Mazdeh, M., Bank, M., Zahedi, M. R., & Poormesgari, M. (2013). [Recognition of state universities entrepreneurship indicators and ranking the universities in aspect of entrepreneurship (Persian)]. *Journal of Science and Technology Policy*, 6(1), 81-98. [Link]
- Ministry of Science Research and Technology. (2020). [The future of universities in Iran; Community oriented and entrepreneurial (Persian)]. Tehran: Ministry of Science Research and Technology. [Link]
- Mohseni, H. (2019). [Recognition of factors contributing to make a university entrepreneurial (Persian)]. *Socio-Cultural Research Journal of Rahbord*, 7(4), 187-208. [Link]
- Mojallal, M. A., Abdollahfam, R., & Tamjiddash, E. (2011). [Entrepreneur process pathology in the university courses curricula (case study: Islamic Azad University, Bonab branch) (Persian)]. *The Journal of Productivity Management*, 5(18), 167-188. [Link]
- Movahed Mohammadi, H., Shaeri, F., & Alambeigi, A. (2019). [Supportive approaches to sustain entrepreneurial education in agricultural higher education from the experts' view, Iran (Persian)]. *Journal of Agricultural Education Administration Research*, 11(48), 17-29. [Link]

- third generation university (Persian)]. *Studies in Learning & Instruction*, 11(1), 183-217. [Link]
- Pour Topkanlo, H. A.B (2016). [Identifying and evaluating university indicators in becoming an entrepreneurial and innovative university with a fuzzy hierarchical analysis approach (case study of Payam Noor University in Tehran)] [Persian]] [MA thesis]. Tehran: Payam Noor University. [Link]
- Pittaway, L., & Cope, J. (2007). Entrepreneurship education: A systematic review of the evidence. *International Small Business Journal*, 25(5), 479-510. [DOI:10.1177/0266242607080656]
- Rabbior, G. (1990). Elements of a successful entrepreneurship/economics/education program. In C. A. Kent (Eds.), *Entrepreneurship education: Current developments, future directions* (pp. 53-65). London: Quorum Books. [Link]
- Rezaei, R., Mirikaram, F. (2018). [Effects of entrepreneurial education components on developing entrepreneurial skills of agricultural students (case: University of Tehran) (Persian)]. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research (JJAEDR)*, 49(2), 225-238. [Link]
- Rahimi, M. (2017). [Identifying factors affecting effective entrepreneurship education and providing an optimal model (Persian)]. Kermanshah: Razi University. [Link]
- Rothaermel, F. T., Agung, S. D., & Jiang, L. (2007). University entrepreneurship: A taxonomy of the literature. *Industrial and Corporate Change*, 16(4), 691-791. [DOI:10.1093/icc/dtm023]
- Sirelkhaitim, F., & Gangi, Y. (2015). Entrepreneurship education: A systematic literature review of curricula contents and teaching methods. *Cogent Business & Management*, 2(1), 1052034. [DOI:10.1080/23311975.2015.1052034]
- Rosa, M. J., Teixeira, P., Magalhaes, A., Veiga, A., & O'Neill Teixeira, P. (2019). *Under pressure: Higher education institutions coping with multiple challenges*. Leiden: Brill. [Link]
- Tiemann, I., Fichter, K., & Geier, J. (2018). University support systems for sustainable entrepreneurship: Insights from explorative case studies. *International Journal of Entrepreneurial Venturing*, 10(1), 83-110. [DOI:10.1504/IJEV.2018.10008388]
- Movahedi, R., Heidari, Kh., & Saeyan, M. (2015). [Agricultural entrepreneurship training is a prerequisite for agricultural development (Persian)]. *Journal of Studies in Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development*, 1(4), 33-48. [Link]
- Naghizadeh, R., Allahy, S., & Ranga, M. (2020). A model for NTBF creation in less developed regions based on the Smart Specialisation concept: The case of regions in Iran. *Regional Studies*, 55(3), 441-452. [DOI:10.1080/00343404.2020.1736539]
- OECD. (2012). *A guiding framework for entrepreneurial universities*. Paris: OECD. [Link]
- Ojaghi, S., Rezaie, B., Naderi, N., & Jafari, H. (2017). [Evaluation of the quality of entrepreneurship education services (case study: Faculty of Agriculture, Razi University, Kermanshah) (Persian)]. *Journal of Studies in Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development*, 4(3), 1-12. [Link]
- Ojaghi, S., Rezaie, B., Naderi, N., & Jafari, H. (2017). [Presenting the conceptual model of the micro and macro components of the entrepreneurship education system (Persian)]. *Journal of Studies in Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development*, 3(4), 39-54. [Link]
- Oladian, M., Seif Naraghi, M., Naderi, E., & Shariatmadari, A. (2010). [Investigating the effective factors on the development of entrepreneurship from the perspective of graduates of Tehran University and entrepreneurial managers of Tehran city in order to provide a suitable model for the curriculum of the bachelor's course in educational sciences (educational management and planning) (Persian)]. *Innovation in Management Education (Journal of Modern Thoughts in Education)*, 5(2), 81-103. [Link]
- Mousavi, S. H., Salehi Omran, I., Farasatkah, M., & Towfighi, J. (2018). [Providing a model for development of entrepreneurial university in Iran (Persian)]. *Iranian Journal of Engineering Education*, 19(76), 1-28. [Link]
- Naderibani, N. (2013). [Investigating the role of main activities and academic support in entrepreneurship of Iran's public universities and presenting the model of an entrepreneurial university (Persian)] [MA thesis]. Isfahan: University of Isfahan
- Nematollahi, Z., Ranayi, H., Alimohammadlo, M., & Salimi, Gh. (2018). [A systematic review of the capabilities of the

- Wakkee, I., Sijde, P. v., Vaupell, C., & Ghuman, K. (2019). The university's role in sustainable development: Activating entrepreneurial scholars as agents of change. *Technological Forecasting and Social Change*, 141, 195-205. [DOI:10.1016/j.techfore.2018.10.013]
- Wakkee, I., van der Sijde, P., Vaupell, C., & Ghuman, K. (2019). The university's role in sustainable development: Activating entrepreneurial scholars as agents of change. *Technological Forecasting and Social Change*, 141, 195-205. [DOI:10.1016/j.techfore.2018.10.013]
- Wissema, J. G., Etzkowitz, H., & Gibb, A. (2016). *Third generation university and entrepreneurial university* [I. Nabipour, Persian Trans]. Bushehr: Bushehr University of Medical Sciences. [Link]
- Samandar Ali Eshtehardi, M. (2022). [Structural-interpretative modeling of strategies for realizing the mission of education in an entrepreneurial and community-oriented university (Persian)]. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education* [Unpublished]. [Link]
- Scientific Policy Research Center of The Country. (2020). [Society-oriented and entrepreneurship in universities (Persian)]. Tehran: Scientific Policy Research Center of The Country. [Link]
- Sharifzade, M. Sh., Abdollahzade, Gh., & Najafinejad, A. (2018). [Studying the experience of transitioning to an entrepreneurial university: The university is like a micro-entrepreneurship ecosystem (Persian)]. *Journal of Studies in Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development*, 5(2), 33-69. [Link]
- Rahpeyma Ghiyasabadi, M. (2015). [The characteristics of the entrepreneurial classroom from the point of view of faculty members and entrepreneurial students of Birjand University (Persian)] [MA thesis]. Birjand: University of Birjand. [Link]
- Zali, M. R., & Razavi, S. M. (2005). [Analytical study of entrepreneurship education in universities (Persian)]. *Journal of Executive Management*, 41(16), 51-82. [Link]

ضمیمه

ع.ک.	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	راهبردمتناظر	اقدامات	منبع
		جذب و انتخاب دانشجویان	تغییر در نظام پذیرش و بازآرایی معیارهای دانشجویان با رویکرد افزایش گرایش به فعالیت‌های نوآوری، کارآفرینانه و رفع نیاز جامعه	افزایش استقلال دانشگاه در پذیرش دانشجویان، به خصوص در مقاطع تحصیلات تکمیلی	(شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷)
	داشتن توانایی و انگیزه یادگیری			به‌روزرسانی فرایند اعلام نیاز رشته‌ها، تعداد نفرات موردنیاز و نحوه جذب دانشجویان تحصیلات تکمیلی براساس پروژه‌ها و مأموریت‌های دانشگاه	(شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷)
				مر تبط با نیاز جامعه معرفی مناسب رشته‌ها به متقاضیان ورود به دانشگاه پذیرش دانشجوی متناسب با بازار کار در رشته‌های مختلف	(شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷)
				در نظر گرفتن تجربه کاری دانشجویان قبل از ورود به دانشگاه به‌عنوان معیاری برای پذیرش دانشجویان اولویت‌بندی برای جذب دانشجویان کارآفرین (به خصوص در مقاطع تحصیلات تکمیلی)	(کوثری، ۱۳۹۶؛ شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷)
				بررسی ویژگی‌های شخصیتهای کارآفرینانه در متقاضیان ورود به دانشگاه؛ همچون	(کوثری، ۱۳۹۶؛ شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷)
				جهت‌گیری دانشجویان به سمت فعالیت‌های کارآفرینانه	(راه‌پیمای غیاث‌آبادی، ۱۳۹۴؛ بهزادی و همکاران، ۱۳۹۳؛ کوثری، ۱۳۹۶)

دانشگاه

ردیف	مقوله های اصلی	مقوله های فرعی	راهبردهای متناظر	اقدامات	منبع
	داشتن توانایی و انگیزه یادگیری			داشتن ویژگی های کارآفرینان	(رضایی، ۱۳۹۷)
				داشتن سابقه رانندازی کسب و کار و غیره	(بهزادی و همکاران، ۱۳۹۳)
		برنامه درسی	محتوای آموزشی	طراحی محتوای آموزش متناسب با نیازهای جامعه با رویکرد کارآفرینی و رفع نیازهای جامعه	(برادران و همکاران، ۱۳۹۶)
				بازنگری دروس اختیاری مرتبط با کارآفرینی، ارزش آفرینی، نوآوری و فناوری منتهی به محصول در رشته های دروه کارشناسی	(نادری بنی، ۱۳۹۲؛ کاشانی و همکاران، ۱۳۹۱؛ امیراسماعیلی و همکاران، ۱۳۹۷؛ شریفزاده و همکاران، ۱۳۹۷)
	داشتن فرصت یادگیری			وجود امکان انتخاب درس (مبانی) کارآفرینی برای همه دانشجویان در همه مقاطع تحصیلی	(راه پیمای غیاث آبادی، ۱۳۹۴؛ امیراسماعیلی و همکاران، ۱۳۹۷؛ حسینی نیا و موسوی، ۱۳۹۷؛ برادران و همکاران، ۱۳۹۶؛ مهدوی مزده و همکاران، ۱۳۹۲؛ جهانیان، ۱۳۸۹؛ رضایی، ۱۳۹۷؛ برهام چوبین و همکاران، ۱۳۹۵؛ سروانی، ۱۳۹۶؛ رحیمی، ۱۳۹۶؛ زالی و رضوی، ۱۳۸۳)
				تأکید بر برنامه آموزشی بر مهارت ها و قابلیت های کارآفرینی	(مجلل چوبقلو و همکاران، ۱۳۹۰؛ جوانمردی و همکاران، ۱۳۹۷؛ احمدی و امیدنی نجف آبادی، ۱۳۸۸؛ موحدمحمدی و همکاران، ۱۳۹۸؛ برادران و همکاران، ۱۳۹۶؛ جهانیان، ۱۳۸۹؛ محسنی، ۱۳۹۷)

دانشجو

ع.ک.	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	راهبرد متناظر	اقدامات	منبع
				تلفیق آموزش کارآفرینی به صورت نظری و عملی در برنامه درسی گروه‌های آموزشی	(کوثری، ۱۳۹۶)
				تناسب محتوای برنامه و مواد آموزشی با نیازهای صنعت، بازار کار و جامعه و با پیشرفت‌های علمی و فناوری	(نادری بنی، ۱۳۹۲؛ جوانمردی و همکاران، ۱۳۹۷؛ کاشانی و همکاران، ۱۳۹۱؛ احمدی و امیددی نجف‌آبادی، ۱۳۸۸؛ برادران و همکاران، ۱۳۹۶؛ جهانیان، ۱۳۸۹؛ محسنی، ۱۳۹۷؛ کوثری، ۱۳۹۶؛ کوثری، ۱۳۹۶) (جوانمردی و همکاران، ۱۳۹۷؛ کاشانی و همکاران، ۱۳۹۱)
۳۰	داشتن فرصت یادگیری			معرفی منابع آموزشی و اطلاعاتی متنوع و به روز برای تدریس با تأکید بر رویکرد کارآفرینانه	(مجلل چوبقلو و همکاران، ۱۳۹۰؛ راه‌پیما غیاث‌آبادی، ۱۳۹۴؛ اجاقی و همکاران، ۱۳۹۶؛ برهام‌چوبین و همکاران، ۱۳۹۵)
				تناسب محتوا و روش تدریس با تجارب گذشته دانشجویان و علائق، مهارت‌ها و توانمندی آن‌ها (ساختار مغزی)	(اجاقی و همکاران، ارزیابی کیفیت خدمات آموزش کارآفرینی (مطالعه موردی: دانشکده کشاورزی دانشگاه رازی کرمانشاه)، ۱۳۹۶؛ جوانمردی و همکاران، ۱۳۹۷؛ کاشانی و همکاران، ۱۳۹۱؛ احمدی و همکاران، ۱۳۸۸)
				وجود رشته‌های تحصیلی بین رشته‌ای در دانشگاه (امیراسماعیلی و همکاران، ۱۳۹۷) و تعریف دوره‌های آموزشی جدید با محوریت توسعه دانش بین رشته‌ای	(نادری بنی، ۱۳۹۲؛ موسوی و همکاران، ۱۳۹۶؛ رحیمی، ۱۳۹۶؛ شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷)

ردیف	مقوله های اصلی	مقوله های فرعی	راهبردها و متناظر	اقدامات	منبع
				برگزاری و ارائه دوره های تخصصی فرعی / کهد ۱ مرتبط در کنار دوره های اصلی آموزش در مقاطع کارشناسی و تحصیلات تکمیلی	(علی پور توپکاتلو، ۱۳۹۵)
				برگزاری دوره های آموزشی مشترک با دانشگاه های معتبر بین المللی در قالب دوره های رسمی و آزاد کاربردی در راستای اهداف کارآفرینانه و رفع نیازهای جامعه در دانشگاه	(فضلعلی، ۱۳۹۵؛ موسوی و همکاران ۱۳۹۶؛ بالنصاف، ۱۳۹۰)
				وجود درس کارآموزی و کارورزی در استارت آپها یا شرکت های مرتبط با رشته تحصیلی	(علی پور توپکاتلو، ۱۳۹۵).
	داشتن فرصت یادگیری	فعالیت های فوق برنامه تقویت مهارت ها و صلاحیت های کارآفرینی دانشجویان	برگزاری فعالیت های فوق برنامه برای تقویت مهارت ها و صلاحیت های کارآفرینی دانشجویان	طراحی نظام آموزش های آزاد و تکمیلی با محوریت افزایش توان کارآفرینی و بهره برداری تخصصی از دانش موجود	(نعمت الهی و همکاران، ۱۳۹۸)
				برگزاری مسابقات سالانه در زمینه کارآفرینی برای دانشجویان و استادان (برای مثال، ایده پردازی) حمایت از دانشجویان	(امیراسماعیلی و همکاران، ۱۳۹۷؛ مهدوی مزده و همکاران، ۱۳۹۲؛ سروانی، ۱۳۹۶)
				برای شرکت در مسابقات و نمایشگاه های بین المللی اختراعات و ابداعات، فن بازارها و جشنواره های کارآفرینی	(مجلل چوبقلو و همکاران، ۱۳۹۰؛ مهدوی مزده و همکاران، ۱۳۹۲)
				تشکیل بانک اطلاعاتی دانش آموختگان جویای کار و مرکز مشاوره شغلی و کسب و کار	(سروانی، ۱۳۹۶)

ع.ق.	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	راهبرد متناظر	اقدامات	منبع
				ایجاد شبکه انجمن دانش‌آموختگان دانشگاه	(مهدوی‌مزده و همکاران، ۱۳۹۲)
				اجرای طرح کارورزی فارغ‌التحصیلان دانشگاهی	(سروانی، ۱۳۹۶)
				برگزاری جلسات هم‌فکری مرتبط با کارآفرینی برای استادان و دانشجویان	(امیراسماعیلی و همکاران، ۱۳۹۷)
				برگزاری جلسات هم‌اندیشی بین‌بنگاه‌های کسب‌وکار و دانشگاهی با حضور استادان و دانشجویان هر رشته به‌طور تخصصی	(مهدوی‌مزده و همکاران، ۱۳۹۲؛ کواری و حسینی، ۱۳۹۰)
				برگزاری نشست مستمر با مدیران مجرب و کارآفرینان	(مهدوی‌مزده و همکاران، ۱۳۹۲؛ رضایی، ۱۳۹۷)
داشتن فرصت یادگیری				شناسایی و معرفی کارآفرینان موفق و دعوت برای سخنرانی	(کاشانی و همکاران، ۱۳۹۱)
				برگزاری سلسله کلاس‌ها و کارگاه‌های آموزشی آشنایی با مهارت‌های کسب‌وکار کارآفرینی از جمله:	(مجلل چوبقلو و همکاران، ۱۳۹۰؛ کاشانی و همکاران، ۱۳۹۱؛ امیراسماعیلی و همکاران، ۱۳۹۷؛ رضایی، ۱۳۹۷؛ برهام‌چوبین و همکاران، ۱۳۹۵؛ غلام‌پور و کلیچ، ۱۳۹۱؛ سروانی، ۱۳۹۶؛ مهدوی‌مزده و همکاران، ۱۳۹۲؛ فضلعلی، ۱۳۹۵؛ جهانیان، ۱۳۸۹)
				آموزش مهارت‌های فردی (ریسک‌پذیری، نوآوری و غیره)	
				آموزش مهارت‌های مدیریتی (بازاریابی، مدیریت مالی و غیره)	(امیراسماعیلی و همکاران، ۱۳۹۷؛ مجلل چوبقلو و همکاران، ۱۳۹۰؛ جهانیان، ۱۳۸۹؛ رضایی، ۱۳۹۷)

ردیف	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	راهبردمتناظر	اقدامات	منبع
				برگزاری همایش‌ها، کنفرانس‌ها، سمینارها، نمایشگاه‌ها و سخنرانی‌های با کارآفرینی	(مجله چوبقلو و همکاران، ۱۳۹۰؛ کاشانی و همکاران، ۱۳۹۱؛ فضلعلی، ۱۳۹۵؛ امیراسماعیلی و همکاران، ۱۳۹۷؛ مهدوی‌مزده و همکاران، ۱۳۹۲)
				برگزاری بازدید از مراکز صنعتی، کارخانه‌ها، طرح‌های ملی، کسب‌وکارها و نمونه‌های موفق کارآفرینی دوره‌های آموزشی برای صنایع	(راه‌پیما غیاث‌آبادی، ۱۳۹۴؛ امیراسماعیلی و همکاران، ۱۳۹۷؛ مهدوی‌مزده و همکاران، ۱۳۹۲؛ رضایی، ۱۳۹۷؛ شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷) (موحدمحمدی و همکاران، ۱۳۹۸)
				ایجاد مرکز رشد آینده در دانشگاه	(سروانی، ۱۳۹۶)
	حمایت سازماتی و کمک هزینه‌ها	حمایت سازماتی از دانشجویان در مسیر اهداف آموزش کارآفرینانه	حمایت‌ها و همکاری‌های سازماتی از دانشجویان در مسیر اهداف آموزش کارآفرینانه	اختصاص بودجه‌ای مشخص به‌صورت رقابتی به گروه‌های آموزشی به‌منظور توسعه کارآفرینی و آموزش کارآفرینی	(شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷)
				امکان تمدید مدت زمان دوره تحصیل دانشجویان برای شروع یک کسب‌وکار جدید هنگام تحصیل	(علی‌پور توپکاتلو، ۱۳۹۵)
				ارائه فرصت مطالعاتی (به‌خصوص دانشجویان دکتر) برای توسعه ظرفیت کارآفرینی دانشگاه	(علی‌پور توپکاتلو، ۱۳۹۵)

ردیف	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	راهبردهای متناظر	اقدامات	منبع
دانشجو	داشتن فرصت یادگیری		اعطای بورس و گرنت به دانشجویان براساس ملاک‌های کارآفرینانه		(علی‌پور توپکاتلو، ۱۳۹۵)
		ارزشیابی دانشجویان	توسعه ساختار ارزیابی و طرح نمردهی (وزن‌دهی) درسی دانشجویان براساس روش‌های نوین متناسب با مهارت‌های کارآفرینانه	ارزشیابی براساس فعالیت‌های تیمی	(مهدوی‌مزه و همکاران، ۱۳۹۲؛ برهام‌چوبین و همکاران، ۱۳۹۵)
	بهبودبخشی انگیزه یادگیری		طرح سؤال‌های باز و عمیق		(مجلل چوبقلو و همکاران، ۱۳۹۰)
			توجه به ملاک‌های کارآفرین در ارزشیابی (تهیه گزارش درباره یک فعالیت کارآفرینانه)		(نادری‌بنی، ۱۳۹۲)
			حذف نظام ارزشیابی مبتنی بر محفوظات و جایگزینی آن توسط نظام ارزشیابی مبتنی بر بروز ظرفیت‌های کارآفرینانه		(نادری‌بنی، ۱۳۹۲)

ایجاد	مقوله های اصلی	مقوله های فرعی	راهبردها/متناظر	اقدامات	منبع
تدوین	بهبودبخشی انگیزه یادگیری	مقوله های فرعی	ارزیابی برنامه های آموزش کارآفرینی بر اساس ملاک هایی چون:		(نادری بنی، ۱۳۹۲)
			حضور در شرکت های دانش بنیان از طریق همکاری یا کارورزی		(نادری بنی، ۱۳۹۲)
			راه اندازی یک کسب و کار کوچک در دانشگاه یا بیرون دانشگاه		(نادری بنی، ۱۳۹۲)
			دادن بازخورد و آگاه کردن دانشجویان از نتایج ارزشیابی و هدایت اصلاحی آنها	(اجاقی و همکاران، ۱۳۹۶)	
			تعیین تکالیف و فعالیت های عملی	(مجلل چوبقلو و همکاران، ۱۳۹۰)	
تدوین	بهبودبخشی فرصت یادگیری	روش تدریس	طراحی شیوه های نوین آموزش متناسب با نیازهای جامعه در مسیر اقتصاد دانش بنیان	تنوع و روزآمدی الگوهای تدریس	(راه پیمای غیاث آبادی، ۱۳۹۴؛ اجاقی و همکاران، ۱۳۹۶؛ احمدی و امید نجف آبادی، ۱۳۸۸؛ امیراسماعیلی و همکاران، ۱۳۹۷؛ حسینی نیا و موسوی، ۱۳۹۷؛ برادران و همکاران، ۱۳۹۶؛ مهدوی مزده و همکاران، ۱۳۹۲؛ موسوی و همکاران، ۱۳۹۶)

ردیف	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	راهبرد متناظر	اقدامات	منبع
۴	بهبودبخشی فرصت یادگیری	استفاده از روش‌های مبتنی بر حل مسئله، پروژه‌محور و هنگام انجام کار	شیوه‌های تدریس مبتنی بر ایده‌پردازی، پرسش‌افکنی، ذهن‌انگیزی و خلاقیت	(نادری‌بنی، ۱۳۹۲؛ مجللی چوبقلو و همکاران، ۱۳۹۰؛ اجاقی و همکاران، ۱۳۹۶؛ برادران و همکاران، ۱۳۹۶؛ شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷)	
			استفاده از روش‌های مبتنی بر حل مسئله، پروژه‌محور و هنگام انجام کار	(نادری‌بنی، ۱۳۹۲؛ مجللی چوبقلو و همکاران، ۱۳۹۰؛ برادران و همکاران، ۱۳۹۶؛ جهانیان، ۱۳۸۹؛ محسنی، ۱۳۹۷؛ شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷)	
			استفاده از روش‌های مبتنی بر تفکر انتقادی	(شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷)	
			تأکید بر روش آموزش مبتنی بر یادگیری تعاملی و کار تیمی	(نادری‌بنی، ۱۳۹۲؛ جوانمردی و همکاران، ۱۳۹۷؛ بهزادی و همکاران، ۱۳۹۳؛ امیراسماعیلی و همکاران، ۱۳۹۷؛ جهانیان، ۱۳۸۹؛ محسنی، ۱۳۹۷؛ برهام‌چوبین و همکاران، ۱۳۹۵؛ کوثری، ۱۳۹۶؛ حدادی و همکاران، ۱۳۹۶؛ شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷)	
			تأکید بر روش آموزش ترکیبی (حضور و مجازی)	(کاشانی و همکاران، ۱۳۹۱؛ حسینی‌نیا و موسوی، ۱۳۹۷؛ محسنی، ۱۳۹۷)	
			فعالیت‌های شبیه‌سازی یا شبه‌کارآفرینی	(نادری‌بنی، ۱۳۹۲)	

مقاله‌های اصلی	مقاله‌های فرعی	راهبردها و متناظر	اقدامات	منبع
بهبودبخشی فرصت یادگیری دانشجو	نقش اجرایی در تدریس استادان	استفاده از شیوه مشارکتی و تعاملی بین استادان و دانشجویان به صورت مستمر	(نادری بنی، ۱۳۹۲؛ راه پیمان، ۱۳۹۴؛ اجاقی و همکاران، ۱۳۹۶؛ احمدی و امیدنی نجف آبادی، ۱۳۸۸؛ کوثری، ۱۳۹۶؛ سروانی، ۱۳۹۶؛ رضایی، ۱۳۹۷)	(نادری بنی، ۱۳۹۲؛ راه پیمان، ۱۳۹۴؛ اجاقی و همکاران، ۱۳۹۶؛ احمدی و امیدنی نجف آبادی، ۱۳۸۸؛ کوثری، ۱۳۹۶؛ سروانی، ۱۳۹۶؛ رضایی، ۱۳۹۷)
		ترکیب آموزش‌های نظری و عملی / کاربردی	(بهبودی و همکاران، ۱۳۹۳؛ امیراسماعیلی و همکاران، ۱۳۹۶؛ کوثری، ۱۳۹۷)	(بهبودی و همکاران، ۱۳۹۳؛ امیراسماعیلی و همکاران، ۱۳۹۶؛ کوثری، ۱۳۹۷)
		وجود برخی از دروس به صورت کارگاه توجه به رویکرد آموزش مادام‌العمر به عنوان رویکرد جدید آموزشی پیروی از رویکرد میان‌رشته‌ای و بین‌رشته‌ای در تدریس، دروس تغییر نقش‌های اجرایی در تدریس استادان در راستای آموزش کارآفرینانه	(نعمت‌الهی و همکاران، ۱۳۹۸)	(امیراسماعیلی و همکاران، ۱۳۹۷)
		رفتار باثبات و اطمینان بخش استادان	(اجاقی و همکاران، ۱۳۹۶)	(اجاقی و همکاران، ۱۳۹۶)

ردیف	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	راهبردها/متناظر	اقدامات	منبع
بهبودبخشی فرصت یادگیری	بهبودبخشی فرصت یادگیری		ارائه راه‌حل‌های مناسب و نوآورانه جهت رفع مشکلات آموزشی دانشجویان	(اجاقی و همکاران، ۱۳۹۶)	
			انعطاف‌پذیری استادان	(اجاقی و همکاران، ۱۳۹۶)	
			پذیرش پاسخ‌های غیرمعمول	(مجله چوبقلو و همکاران، ۱۳۹۰)	
			ارائه مطالب هر جلسه به شکلی منظم و مرتبط با یکدیگر هدایت و حمایت به‌موقع و متناسب	(مجله چوبقلو و همکاران، ۱۳۹۰)	
			ایجاد محیط امن، صمیمی و قابل اعتماد و آرامش‌بخش در کلاس	(مجله چوبقلو و همکاران، ۱۳۹۰؛ اجاقی و همکاران، ۱۳۹۶)	
استادان	انگیزه و توانایی تدریس	جذب آموزش‌گران فراهم آوردن امکان همکاری‌ها در امر آموزش با ذی‌نفعان خارجی	جذب اعضای هیئت علمی بر اساس ملاک‌های کارآفرینانه و جامعه‌محوری	رویکرد مثبت استادان درباره کارآفرینی	(بهزادی و همکاران، ۱۳۹۳)
			دانش کارآفرینی استادان	(بهزادی و همکاران، ۱۳۹۳)	

ردیف	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	راهبردها/متناظر	اقدامات	منبع
استادان	انگیزه و توانایی تدریس	آشنایی با انواع روش‌های تدریس کارآفرینانه و توانایی و انعطاف در استفاده از آن‌ها	آشنایی با انواع روش‌های تدریس کارآفرینانه و توانایی و انعطاف در استفاده از آن‌ها	(کاشانی و همکاران، ۱۳۹۱؛ رضایی، ۱۳۹۷؛ جوانمردی و همکاران، ۱۳۹۷)	
		صلاحیت‌های حرفه‌ای و تخصصی موردنیاز توان علمی و دانش عملی لازم در رابطه با موضوع تدریس	صلاحیت‌های حرفه‌ای و تخصصی موردنیاز توان علمی و دانش عملی لازم در رابطه با موضوع تدریس	(رضایی، ۱۳۹۷)	
		آگاهی نسبت به فلسفه و اهداف آموزشی علمی کاربردی	آگاهی نسبت به فلسفه و اهداف آموزشی علمی کاربردی	(کاشانی و همکاران، ۱۳۹۱)	
		درک تخصصی آشنایی با منابع علمی و مراجع علمی متنوع در رابطه با موضوع	درک تخصصی آشنایی با منابع علمی و مراجع علمی متنوع در رابطه با موضوع	(کاشانی و همکاران، ۱۳۹۱)	
		دارا بودن سوابق آموزشی در رابطه با موضوع	دارا بودن سوابق آموزشی در رابطه با موضوع	(کاشانی و همکاران، ۱۳۹۱)	
		داشتن تجارب کارآفرینانه قبلی یا کار کردن با افراد کارآفرین استفاده از اعضای هیئت علمی که خود مدیر شرکت‌های تولید موفق باشند	داشتن تجارب کارآفرینانه قبلی یا کار کردن با افراد کارآفرین استفاده از اعضای هیئت علمی که خود مدیر شرکت‌های تولید موفق باشند	(اجاقی و همکاران، ۱۳۹۶؛ بهزادی و همکاران، ۱۳۹۳؛ موسوی و همکاران، ۱۳۹۶؛ رضایی، ۱۳۹۷؛ کوثری، ۱۳۹۶)	
				(برادران و همکاران، ۱۳۹۶)	

ع.ع.	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	راهبردمتناظر	اقدامات	منبع
			همکاری و مشارکت با گروه‌های کارآفرینانه برون‌دانشگاهی در آموزش برگزارى دوره‌های تحصیلات تکمیلی مشترک با نهادهای صنعتی، اقتصادی و اجتماعی با محوریت رفع نیاز بهره‌گیری از خبرگان شغلی منطقه در فرایند تدریس دروس علمی آموزش توسط کارآفرینان، مولدان و کارشناسان خبره سازمان‌های مربوطه (استاد مهمان و استاد مدعو) استفاده از نظرات افراد و مؤسسات کارآفرینی و بهره‌گیری از دیدگاه‌های آنها		(نادری‌بنی، ۱۳۹۲؛ راه‌پیما غیاث‌آبادی، ۱۳۹۴؛ کاشانی و همکاران، ۱۳۹۱؛ حسینی‌نیا و موسوی، ۱۳۹۷؛ برادران و همکاران، ۱۳۹۶؛ رضایی، ۱۳۹۷)
	انگیزه و توانایی تدریس		بهره‌گیری از خبرگان شغلی منطقه در فرایند تدریس دروس علمی آموزش توسط کارآفرینان، مولدان و کارشناسان خبره سازمان‌های مربوطه (استاد مهمان و استاد مدعو) استفاده از نظرات افراد و مؤسسات کارآفرینی و بهره‌گیری از دیدگاه‌های آنها		(کاشانی و همکاران، ۱۳۹۱)
			بهره‌گیری از خبرگان شغلی منطقه در فرایند تدریس دروس علمی آموزش توسط کارآفرینان، مولدان و کارشناسان خبره سازمان‌های مربوطه (استاد مهمان و استاد مدعو) استفاده از نظرات افراد و مؤسسات کارآفرینی و بهره‌گیری از دیدگاه‌های آنها		(راه‌پیما غیاث‌آبادی، ۱۳۹۴؛ حسینی‌نیا و موسوی، ۱۳۹۷)

استادان

انگیزه و توانایی تدریس

منبع	اقدامات	راهبردمتناظر	مقوله های فرعی	مقوله های اصلی	انواع
(حسینی نیا و موسوی، ۱۳۹۷؛ برادران و همکاران، ۱۳۹۶)		استفاده از تجارب و مشارکت			انتگیزه و توانایی تدریس
(فضلعلی، ۱۳۹۵؛ موسوی و همکاران، ۱۳۹۶؛ بالنصاف، ۱۳۹۰؛ حسینی نیا و موسوی، ۱۳۹۷؛ برادران و همکاران، ۱۳۹۶)		فارغ التحصیلان بهره گیری از ظرفیت استادان و مدرسان بین المللی، به ویژه در حوزه کارآفرینی و موفق در رفع نیازهای جامعه از طریق ابزارهای آموزشی نوین			
(راه پیمای غیاث آبادی، ۱۳۹۴؛ حسینی نیا و موسوی، ۱۳۹۷)		استفاده از نظرات افراد و مؤسسات کارآفرینی و بهره گیری از دیدگاه های آنها			استادان
(راه پیمای غیاث آبادی، ۱۳۹۴؛ کاشانی و همکاران، ۱۳۹۱؛ حسینی نیا و موسوی، ۱۳۹۷؛ برهام چوبین و همکاران، ۱۳۹۵؛ امیراسماعیلی و همکاران، ۱۳۹۷؛ شریف زاده و همکاران، ۱۳۹۷)	برگزاری دوره های آموزش کارآفرینی در زمینه برنامه درسی، اهداف، محتوا و روش های آموزش کارآفرینی	بازآرایی نظام توانمندسازی استادان با رویکرد توسعه کارآفرینی و نوآوری	توانمندسازی آموزش گران / استادان		
(امیراسماعیلی و همکاران، ۱۳۹۷؛ شریف زاده و همکاران، ۱۳۹۷)		برگزاری جلسات ارتقای مهارت ها و خصایص فردی کارآفرینانه استادان			

ع.ع.	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	راهبردها/متناظر	اقدامات	منبع
			بهبود توانایی و تجربه آموزش و تدریس خلاقانه آموزش گران با بهره‌گیری از روش‌های چندگانه تدریس		(شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷)
			استفاده از روش‌های مختلف به منظور افزایش فهم و بلور استادان درباره کارآفرینی	(راه‌پیمایان آبادی، ۱۳۹۴)	
استادان	بهبودبخشی توانایی تدریس		ارتقای توانایی و احساس تعهد آموزش گران در قبال هدایت دانشجویان در زمینه شغلی و کارآفرینی در رشته و حوزه کاری مربوطه		(شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷)
			افزایش تخصص موضوعی و فنی آموزش گران برای تولید و ارائه خدمات در رشته مربوطه		(شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷)
			مهارت آموزی استاد درباره اشاعه فرهنگ کارآفرینی	(راه‌پیمایان آبادی، ۱۳۹۴)	

ع.ع.	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	راهبردها/متناظر	اقدامات	منبع
			ترغیب و تسهیل همکاری و عضویت آموزش‌گران در شبکه‌ها و مجامع کارآفرینی		(شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷)
			ایجاد ارتباط استادان با افرادی در بخش صنعت و جامعه درباره پژوهش و علائق پژوهشی خود		(کوثری، ۱۳۹۶)
استادان	بهبودبخشی توانایی تدریس		برگزاری جلسات هم‌اندیشی، سمینارها و همایش‌ها و کارگاه‌های آشنایی با کارآفرینی برای استادان دانشگاه		(کواری و حسینی، ۱۳۹۰)
			برگزاری کارگاه روش حل مسئله برای استادان		(کواری و حسینی، ۱۳۹۰)
			برگزاری جلسات آشنایی با شرکت‌های دانش‌بنیان برای استادان		(کواری و حسینی، ۱۳۹۰)
			برگزاری جلسات حقوق مالکیت فکری برای استادان		(کواری و حسینی، ۱۳۹۰)

ع.ق.	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	راهبردها/متناظر	اقدامات	منبع
			فراهم آوردن فرصت‌آشنایی استادان با فرصت‌ها و زمینه‌های شغلی و کارآفرینی و وضعیت بازار در رشته مربوطه		(شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷)
			فراهم آوردن فرصت‌های یادگیری تیمی اعضای هیئت		(جهانپان، ۱۳۸۹)
			فراهم آوردن فرصت کار کردن استاد به‌طور عملی و واقعی در زمینه		(راه‌پیمان، غیاث‌آبادی، ۱۳۹۴)
استادان	بهبودبخشی توانایی تدریس		کارآفرینی ارائه فرصت‌های کار نیمه‌وقت در شرکت‌های دانشگاهی برای برگزاری منظم نشست‌های مشورتی و آموزشی		(علی‌پور توپکاتلو، ۱۳۹۵)
			توجهی کارشناسان و مدیران آموزشی در زمینه توسعه آموزش		(شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷)
			کارآفرینی ارتقای امکانات و فناوری‌های آموزشی متناسب با نیاز آموزش کارآفرینانه	تشکیل کلاس‌ها در محیط‌های یادگیری واقعی	(رضایی، ۱۳۹۷)
		امکانات و تجهیزات آموزشی			

ع.ج.ا.	مقوله های اصلی	مقوله های فرعی	راهبردها و متناظر	اقدامات	منبع
				فضا و مکان آموزشی کافی و مناسب	(نادری بنی، ۱۳۹۲؛ راه پیمان، ۱۳۹۴؛ کاشانی و همکاران، ۱۳۹۶) (اجاقی و همکاران، ۱۳۹۶)
				اتاق کار گروهی افزایش جذابیت ظاهری تسهیلات فیزیکی	(اجاقی و همکاران، ۱۳۹۶)
				شناسایی و توسعه ملزومات محیطی آموزش کار آفرینی در گروه های مختلف با تأکید بر بهره برداری مشترک (منابع علمی کتابخانه های، فناوری آموزشی، تسهیلات آزمایشگاهی و کارگاهی و غیره)	(شریف زاده و همکاران، ۱۳۹۷)
				اطمینان از کارآمد بودن و جدید بودن امکانات، تجهیزات و فناوری های آموزش	(راه پیمان، ۱۳۹۴؛ کاشانی و همکاران، ۱۳۹۶)
				اطمینان از وجود امکانات تسهیل گر آموزش های مجازی	(فضلعلی، ۱۳۹۵)
				وجود امکانات تسهیل گر آموزش بین المللی از راه دور در دانشگاه	(حسینی نیا و موسوی، ۱۳۹۷؛ برادران و همکاران، ۱۳۹۶)
				اطمینان از تناسب مواد، وسایل و امکانات آموزشی با نیازهای رشته تحصیلی	(نادری بنی، ۱۳۹۲؛ کاشانی و همکاران، ۱۳۹۱)
				اطمینان از دسترسی به امکانات و تجهیزات آزمایشگاهی امکان دسترسی به آزمایشگاه های نوآوری و زنده	(راه پیمان، ۱۳۹۴؛ کاشانی و همکاران، ۱۳۹۶) (اجاقی و همکاران، ۱۳۹۶) (کاشانی و همکاران، ۱۳۹۱)
				فرآهم آوردن بازی های شبیه ساز کسب و کار	(کریمی، ۱۳۹۴)

بهبودبخشی
توانایی تدریس

استان

ع.ق.	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	راهبردها/متناظر	اقدامات	منبع
استادان	بهبودبخشی توانایی تدریس	ارتقا و ارزشیابی آموزش گران	ترقیع، ارتقا و ارزشیابی استادان براساس معیارهای آموزش کارآفرینانه	شناسایی و به کارگیری فناوری روز آموزشی	(حسینی نیا و موسوی، ۱۳۹۷؛ جهانیان، ۱۳۸۹)
				اطمینان از امکان دسترسی به فناوری‌های نوآورانه	(برادران و همکاران، ۱۳۹۶؛ کاشانی و همکاران، ۱۳۹۱)
				اطمینان از امکان دسترسی به اطلاعات و دانش فنی	(کاشانی و همکاران، ۱۳۹۱)
				اطمینان از امکان دسترسی در پاره کل آفرینی مطلوب و کافی به رایانه و استفاده از نرم‌افزارهای اینترنتی	(کاشانی و همکاران، ۱۳۹۱؛ حسینی نیا و موسوی، ۱۳۹۷)
				استفاده از نرم‌افزارهای مرتبط یا درسی استفاده تلفیقی ابزارهای کمک آموزشی	(راه‌پیمان غیاث‌آبادی، ۱۳۹۴)
استادان	بهبودبخشی انگیزه تدریس	پاداش برای تدریس نوآورانه	شناسایی استادانی که در تدریس کارآفرینانه عملکرد مناسبی دارند و پاداش دادن به آن‌ها	وجود نظام‌های تشویقی برای پاداش فراتر از معیارهای سنتی پژوهش، انتشارات و تدریس استادان	(علی پور توپکاتلو، ۱۳۹۵)
				وجود مشوق‌های مالی و گرنت به استادان براساس خروجی‌های تدریس کارآفرینانه	(جهانیان، ۱۳۸۹؛ محسنی، ۱۳۹۷؛ حجازی و همکاران، ۱۳۹۴)
				ارزیابی دروس براساس ملاک‌های کارآفرینانه	(جهانیان، ۱۳۸۹؛ محسنی، ۱۳۹۷؛ حجازی و همکاران، ۱۳۹۴)
				شناسایی و معرفی استادان موفق در امر آموزش با شیوه‌های کارآفرینانه	(جهانیان، ۱۳۸۹؛ محسنی، ۱۳۹۷؛ حجازی و همکاران، ۱۳۹۴)

ایجاد	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	راهبردها/متناظر	اقدامات	منبع
		حجم کار		تعدیل حجم کاری آموزشی و تحقیقاتی استنادی که مسئولیت‌های جدیدی را در پشتیبانی از راهبرد کارآفرینی به عهده می‌گیرند	(علی‌پور توپکاتلو، ۱۳۹۵)
استادان	بهبودبخشی فرصت تدریس	آزادی در تدریس	فراهم آوردن امکان آزادی عمل استادان در اتخاذ روش‌ها، منابع و همکاری‌ها در جهت تدریس کارآفرینانه، تعیین اهداف، مأموریت و برنامه‌های راهبردی آموزش کارآفرینانه دانشگاه		(علی‌پور توپکاتلو، ۱۳۹۵)
		آموزش کارآفرینانه در راهبرد دانشگاه			(علی‌پور توپکاتلو، ۱۳۹۵؛ برادران و همکاران، ۱۳۹۶؛ نادری‌بنی، ۱۳۹۲؛ اولادیان و همکاران، ۱۳۸۹؛ اجاقی و همکاران، ۱۳۹۵؛ موحدی و همکاران، ۱۳۹۳)
استادان	نهادینه‌سازی یادگیری و تدریس کارآفرینانه	اطمینان از درک اهداف آموزش کارآفرینانه توسط همه ذی‌نفعان (استادان، دانشجویان و کارکنان) و اولویت داشتن دست‌یابی به اهداف آموزش کارآفرینانه			(سروانی، ۱۳۹۶)
		ظرفیت‌های نهادی استقرار نظام تأمین مالی و پرداخت حقوق و دستمزد جدید مبتنی بر کنش‌های کارآفرینانه و ارتباط با جامعه و صنعت در دانشگاه	استقرار و تقویت واحد تشکیلاتی تخصصی برای توسعه مدیریت آموزش کارآفرینی با هماهنگی تشکیلات موجود		(وایسما و همکاران، ۱۳۹۵) (شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷)

ع.ق.	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	راهبرد متناظر	اقدامات	منبع
				متنوع‌سازی نظام تأمین مالی از طریق فعالیت‌های آموزشی (در کنار فعالیت‌های پژوهشی و نوآوری)	نظر متخصصان و کارشناسان
				ایجاد نظام پرداخت حقوق و دستمزد عادلانه و رقابتی به دانشجویان تحصیلات تکمیلی، به‌ویژه دکترایز منابع اختصاصی دانشگاه	نظر متخصصان و کارشناسان
				تبدیل دانشجویان مستعد تحصیلات تکمیلی، به‌ویژه دانشجویان دکترایز به دانشجویان تمام‌وقت و ایجاد زیرساخت‌های فیزیکی حضور آن‌ها به‌منظور تحقق اهداف پژوهشی، نوآوری و کارآفرینی دانشگاه در رفع نیازهای جامعه	نظر متخصصان و کارشناسان
	نهادینه‌سازی یادگیری و تدریس کارآفرینانه				
		حمایت‌ها و همکاری‌ها	تسهیل و افزایش همکاری دانشگاه با مؤسسات دیگر (سازمان فنی و حرفه‌ای، جهاد دانشگاهی، جهاد کشاورزی و غیره) در امر آموزش کارآفرینی در قالب توافق‌نامه‌های مشترک		(جهانیان، ۱۳۸۹؛ راه‌پیما غیاث‌آبادی، ۱۳۹۴)

ع.ج.ا.	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	راهبردها/متناظر	اقدامات	منبع
سازمان یادگیری	نهادینه‌سازی یادگیری و تدریس کارآفرینانه	مقوله‌های فرعی	فراهم آوردن امکان همکاری مؤثر همه رشته‌ها و گرایش‌ها در تدوین و برگزاری دوره‌ها، درس‌ها و دیگر امور آموزش کارآفرینی و کسب و کارها با رویکرد بین‌رشته‌ای	ایجاد تسهیلات مشترک در سراسر دانشکده‌ها	(راه‌پیما غیاث‌آبادی، ۱۳۹۴)
			فراهم کردن ساختارهای میان‌رشته‌ای	(امیراسماعیلی و همکاران، ۱۳۹۷)	
			ایجاد امکان و تسهیل و تشویق آموزش میان دانشکده‌های و گروه‌های پژوهشی	(راه‌پیما غیاث‌آبادی، ۱۳۹۴)	
		ارزیابی یادگیری	به‌کارگیری مربی‌ها، آزمایشگاه‌های زنده و یادگیری میان‌رشته‌ای	(اجاقی و همکاران، ۱۳۹۶)	
			ایجاد و توسعه نظام رصد و ارزیابی کیفیت و شاخص‌های دانشگاه	(کوثری، ۱۳۹۶؛ احمدزاده و همکاران، ۱۳۹۲)	
			جامعه‌محور و کارآفرین در بخش آموزش		
بررسی ارزیابی و طراحی بهبود	وجود تیم‌های بهبودمستمر از طریق تحلیل و تفسیر شواهد و نتایج ارزیابی	(علی‌پور توپکاتلو، ۱۳۹۵؛ جهانیان، ۱۳۸۹)			